Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ЕРА, 18 ноябрь, 1976 шу. • № 139 (5650). • Мах 2 кеп.

ЭФФЕКТИВНОСТИ БАЛХА ДИКАЛИ ЛАКХЪЕ

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА IV ПЛЕНУМЕРА

ЧIоагIа къоабалъеш тIаийцай советски халкъо КПСС Центральни Комитета октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш. Пленумо ладийгIар СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела нов. Н. К. Байбакова «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен пхе шера планахи 1977 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планахи яь, СССР финансай министра нов. В. Ф. Гарбузова «1977 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1975 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяраи» яьча доклядашка.

Мохк экономически дегIабара, цун арахьарча политика кIоаргга анализ еш, тIайоагIача ханара парте декхараш дувцаш чулоацам боккха бола къамаьл дир Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева. Къьгта дола из къамаьл деш КПСС XXV съезд хинначул тIехьагIа партеи халкъон баьча балха итогаш яь ца Iеш дIахо йодача ханара наькъаш а белгалдаьд.

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенешкеи парте Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлаген хьежжа областной партийни организаце декхараште хетаяь яр, хьалха хоам ма-барра, 1976 шера 15 ноябре хинна КПСС Нохч-ГIалгIай областной Комитета IV пленум. Цу дешах лаьца доклад йир парте обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова**.

КПСС ЦК октябрьски Пленумо проект къоабалйир, хIаьта СССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессе хьежа а хьежа тIайийцар керда пхе шера плани 1977 шера йола вай мехка халкъа боахама Паччахьалкхен плани бюджети.

ХIанзара пятилетка — Iалаьмате йоккхийча масштабий пятилетка. Цунна дола къьгга тешал да даха деза мулаш. Мехка къаман доход алсамъяргья 26 процента, из тIакхетаргья 93,5 миллиард сома. Промышленноста продукци йоаккхилга 36 процента, юрта боахама — 16 процента, транспорта дерригача тайпай грузооборот — 32 процента дегIадоагIаргда.

Пхе шера халкъа боахамга дIадохийтаргда 621 миллиард сомал дукхагIа. ИттлагIча пятилетке социалистически индустри дегIаахар белгала хургда вай мехка исторе чухь эгтара дукхагIа продукце лоархIамс тайпаш арахецарца. Из да социалистически планови экономика тIех хилар къьгга хьахьокхарех цаI.

Цунца цхьана, белгалдир нов. Л. И. Брежнева Пленуме къамаьл деш, — планови разработкаш еча доккхагIа дакъа дIалоац дикала хьокхамаша. Цунца хьагу болх дикагIа, эффективнегIа, дIадоагIар дукхагIа дIалуш бе болх яхаш парте дIадехар.

Халкъа боахамера къахьегама овсарле 25 процента лакхлургья. Цун чотах яккха лерхI промышленни продукцена тIакхетачох 90 процент, юрта боахаме тIа мел кхета продукцин гIишлой - монтажни балхий объемаши. Iилманией техниканеи карагIдаьннараш шерра юкъекхувларо торо хулийтаргья продукцега дIадолар дикка лохде а 1980 шерага лаьрхIача кхы тIа 20 миллиард сом кходе а.

ИттлагIа пятилетка ерригача союзни республикайн мехка экономически районийн халкъа боахам дегIабоалабечара керда хан-юкъ хургья. Новкъоста Л. И. Брежнева КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме хоза аьлар: «Вай пятилетка — из я экономика меттала яьккха халкъий доттагIала ленински политика». Из къьгта гуш да пхе шера ше дегIаяра керда боккха гIа боаккхаргболча вай республике а. Нохч-ГIалгIай АССР пхе шера план — промышленности юрта боахами нийса, массе а оагIорахьара дегIабоагIаргбола, къахьегамхой хьал-торо лерраргIа айлургйола хьадда программа я.

Оттадаь да промышленни производства структура дIахо айелгеи эргайоахаш товелгеи. Пятилетка шерашка промышленность дегIаярга дIадохийтаргда 898 миллион сомал совгIа. Цу цхьан ханна совле хургья технически прогресса корта бола отраслеш: мехкдаьтта хими, машиностроени, приборостроени дегIайоалаеча. Плана тIа лерхIаш ва кердаяраш хьалъе а йолаш йолча предприятешта реконструкци е а, эггара дикагIа йолча техникацеи технологецеи уж Iалашъе. 1975 шераца нийслича промышленни продукци яккхара объем 22,2 процента дегIа а доагIаргда 1 миллиарди 650 миллиони сомага а кхоачаргда.

Оттадаь да иттлагIа пятилетка чакхйоалаш «Грознефтеоргсинтез» объединене гIолла реализаци еча продукце объем дукхагIа хулийтилга, къахьегама овсарле 22 процента айелга Iалашде. Ииттта къоастадергда сийрда мехкдаьтта продукташ хьакъоастаелга хьадда айдарея товарни продукце дикал лакхъярея дош, лохаоктанови бензинаш арахецилга геттара соцадергда.

Мехкдаьтта промышленносте къахьегарий болх, белгалдир докладчика, тIахьожабергба тохкам баьча мехкдаьттан газеи промышленни запасаш дукхагIа хилийтара наькъаш лахара, мехкдаьтта даккхара керда вторични методаш лахаран балха юкъейоалаяран, тIоанаша луш дола мехкдаьтта хьадда дукхагIдара. Цо дIадехаргда бурув тохара объемаш дикка алсамъяхар, къьстта 6,5—7,5 эзар метр кIоарга, кердачеи къьнарчеи майдаш тIа кердача методащеи кердача оборудоване тIеи геофизически тохкам белга.

Укх карарча пятилетке дIахо дегIайоагIаргья машиностроени. Пятилетка шерашка 6 предприятена реконструкци ергья. Цу гIулакха хьожаяь я 14 миллион сом гаргга капиталовложенеш. Сихача темпашца легIаухаргья приборостроени, автоматизаце средстваш хьаелгеи радиопромышленности. Арахецача агрегатий, машиний, оборудоване техническии эксплуатационнии дикал айлургья, цар единични низ алсамбаргба. Къьст-къьста прибораш хьаяра метта хьаергья технологически процессаш лелаергйола комплексаш. ДIахо хьоргба предприятеи структура, специализаци эргайоахаш тоаяра, производство Iилмаца айхагIа ювзара болх.

Дикача темпашца дегIаухаргья республике «Б» группа продукци хьаеш йола промышленность а. Дикка дукхагIа арахецаргда наха эша товараш. Яйгача промышленноста продукци 50 процент дукхагIа арахецаргья, кхачан — 34.

КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева цIаьхаз а белгалдир иттлагIа пятилетка эффективности берригача балха дикали лакхъяра пятилетка я, аьнна.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

МЕХКДАЬТТА КIЕЖ ТЕХАЙ

Карабулакски бурув тохара балкий управлене коллективо керда къахьегама толам баьккхаб. «Самгори-13» яха скважина бурув теха а яьккха тоххача хана среднезоценови тIоанашкара йоккха мехкдаьтта кIеж техай. Ткъо миллиметр йолча штуцере гIолла скважино дийнахьеи буси 300 тонн гаргга мехкдаьтта лу.

Скважина йоаккхача бурув тохача а из тоххача а хьинаре къахьийгар буровой начальник Терлецкий Василий Климентьевич керте латтача бригада. Цига бурув тохача а из тоххача а къьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба бурувдеттараш Горчханов Махьмад, Демьянов Владимир, Ткачев Николай, Бедоев Жабраьил, кхыбараш.

Скважина эксплуатаце дIаенай ГуржегIарча мехкдаьттахошка.

Карабулакски лаьттан ченаш техкараша Грузински ССР бурув тоха болабелча денз мехкдаьтта кIеж а тохийташ из воъхIлагIа скважина эксплуатаце дIаенай.

А. БАКАЛЮК.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеша дегаш гIоздаьхача Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай, цехий технологаша шерра социалистически яхь йоаржаьйй иттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара. Яхье яьннача цхьайолча установкай коллективаша шоай торонехи кхоачамехи бизза пайда а эцаш хIанзлехьа кхоачашъяьй мехкдаьтта продукци арахецара укх шера план. Царва юкъе а хьалхара моттиг яьккхай Синельников Владимир Сергеевич керте латтача № 21—2 йолча установка коллективо. ХIанз пятилетка шоллагIча шера январь бетта календарагIа къахьегаш из Iола итт ди совгIа ха яьннай. Цул дукха тIехьа ца бусаш къахьегаш ба Васильева Лидия Николаевнас кулгалдеча № 43—5 йолча установка технологаш. Товарни продукци арахецара укх шера план 14 ноябре кхоачашъяьй цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Дика къахьег укх шера республика хьайбаш леладераша. Иштта, Грозненски, Назрановски, Веденски, Наурски, Ножай-Юртовски, Советски, Сунженски, Шелковской районий боахамаша укх шера итт бетта яьккха хьайбай продукци соахка цу юкъа яьккха хиннагул дукхагIа я. Къьстта хьинаре къахьег кхаь квартала итогех республике хьалхара моттиг яьккхача Наурски района хьайбаш леладераша. Соахка итт бетта яьккха хиннагул 11 процент дукхагIа хьайбай продукци яьккхай цар укх шера итт бетта.

ИттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера социалистически декхараш толамца кхоачашдеш дукха боахамаш да вай республике. Иштта, масала, «Терек» совхоза къахьегамхоша 1 ноябрь тIаккхоачаш 99,2 процент кхоачашйир паччахьалкхенга дулх доххара укх шерара план. ХIаьта итт бетта яьккха хьайбай продукци соахка итт бетта яьккха хиннагул 13 процент дукхагIа хилар.

Паччахьалкхенга дулх доххара шера план ханал хьалха толамца кхоачашйир «Гойтинский», «Шелковской», Мичурина цIерагIча совхозаша. ХIаьта паччахьалкхенга шура йоххара шера план 1 ноябрь тIаккхоачаш «40 лет Октября», «Терский», «Притеречный» совхозаша кхоачашйир. Цул совгIа «40 лет Октября» совхозо укх шера йоаккха шура соахка йоаккхаш хиннагул 32 процент дукхагIа я, хIаьта «Терек» совхозо — 25 процент, «Притеречный» — 9 процент, «Горячеисточненский» — 24 процент дукхагIа йоаккх.

Цунца цхьана хьайбай продукци алсамъяккха йиш хулийтача горонех бизза пайда ца ийбар бахьан долаш паччахьалкхенга шура йоххара шера план кхоачашъе гаьна ба «Лермонтовский», «№ 1 йолча Шурий», «Горец», «Гойтинский», «Автуринский» совхозий хьайбаш леладераш.

Юрта боахама механизатораша доакъарашца дика Iалашдаьд укх шера хьайбаш. Дукха да аьнна пайда боацаш доаде йиш яц доакъар. Кхом а беь рационага хьежжа тела деза из хьайбашта.

1976 шера 1 ноябрь тIаккхоачаш паччахьалкхенга шура йоххара шера план кхоачашъярах йола

СВОДКА

(план проценташца).

Ачхой-Мартановски	86
Веденски	119
Грозненски	89
Гудермесски	84
Малгобекски	85
Надтеречни	80
Назрановски	83
Наурски	94
Ножай-Юртовски	136
Советски	114
Сунженски	84
Урус-Мартановски	82
Шалински	86
Шелковской	86
Республике	90

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

30 ноябре ялхазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета йиълагIа сесси гулъеш хиларца дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни, отраслевой комиссешта, кагирхой гIулакхийи Iалам лорадареи комиссешта тIаделлар 1976 — 1980 шерашка республика халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планага, Нохч-ГIалгIай АССР 1977 шера халкъа боахам дегIабоалабара бюджет кхоачашъяра отчетага хьожилгеи цар хьакъехьа йола заключенеш республика Лакхехьарча Совета кийчъелгеи.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни, отраслевой комиссейи кагирхой гIулакхий а Iалам лорадара а комиссейи цхьана яь заседани хилар 12 ноябре.

Заседани дIайнхьар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссе председатела нов. М. Ш. Баматтиреева.

1976 — 1980 шерашка республика Министрий Совета кара дола халкъа боахама доакъош дегIадоаладара Паччахьалкхен пхе шера планех 1977 шера йолча Паччахьалкхен планех проектех доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Госплана председатела нов. Е. В. Брыксина.

Цига иштта ладийгIар 1977 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджета проектахи 1975 шерара республика бюджет кхоачашъярахи Нохч-ГIалгIай АССР финансай министра нов. А. И. Иванова яьча докладага а.

Заседане дакъа лоацаш хиннараша белгалдаьккхар хьалхашка ена плани проекташ КПСС XXV съездо дIадехараша, КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьла тIара хьайоагIача положенешкеи декхарашкеи хьежжа оттаяь хилар.

Цунца цхьана данза даргдоацаш лаьрхIар боахама ерригача звенош ка производства эффективности балха дикали лакхъяра, Iилма-технически прогресс сихъяра кхоачамехи торонехи пайда эцара, дикагIа йола опыт кхы а шорагIа юкъейоалаяра, къахьегама, материальни, финансови ресурсех пайда эцара, капитальни вложеней эффективность лакхъяра дешаш нийсагIеи хьаддагIеи оттаделга.

Госплана, министерствашта, ведомствашта тIаделлад 1976 шера 9 июле хиннача РСФСР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе решенешка хьежжа культурно-бытовой лаьрхIаи боахаме леладуи товараш дукхагIеи дикагIеи арахецара эша кхы тIа а торонаш лохилга.

Массазарча комиссешта, кагирхой гIулакхийи Iалам лорадареи комиссешта могадаьд пхе шера плана, 1977 шера планеи бюджетеи йоагIаш йола разделаш кхы а кIоаргагIа Iомаелгеи цар хьакъехьара шоай замечанеш а предложенеш а кийчъелгеи.

ДОАКЪАР ТОЪАМ БОЛАШ ДА

Дика къахьийгад укх шера республика доакъар Iалашдераша. Иштта, сенаж кийчъяра шера план — 109 процент, ча Iалашдара шера план — 101 процент, баьций витаминни хьоар даккхара шера план 109 процент кхоачашъяьй цар.

Соахка Iалашъяь хиннагул йол — 29 процент, ча — 47 процент, баьций витаминни хьоар — 37 процент, сенаж шозза дукхагIа Iалашъяьй укх шера.

Колхозашкеи совхозашкеи Iалашдаь доакъар хьайбаш дика кхоабаш Iангара дахара тоъамболаш да.

Баьций витаминни хьоар даккхара шера план дукхха тIехьхоачашйир Грозненски, Наурски, Сунженски, Шелковской районий боахамаша.

Ча Iалашдеш хьинаре болх бир Веденски, Малгобекски, Наурски, Сунженски, Шелковской районий юрта боахама къахьегамхоша.

Йол планал совгIа Iалашйир Веденски, Ножай-Юртовски, Советски районашка.

ДАГАДОАЦАШ ХИННА ХУВЦАМАШ

РЕЙД

Iа хьатIакхача йисар дукха ха яц. Наьсарен района цхьадолча боахамашка дика кийчо яьй хьайбашка дизаи дIайхен долаш Iа даккхийтара. ДукхагIдолча даькъе цу боахамий кулгалхоша, специалисташа ханнахьа йоагIаш йола йоаккхо ярах вIшатIехьдаьннад из.

Дукха ха яц «Октября 40 шу» яхача совхоза Долакх-Юртарча шурий-товарни ферма коллектив оаха йийца. КIезига дийцадац цу коллектива балха опытах, цун толамех. Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана кхы тайпа да цигара гIулакхаш. Воча оагIорахьа хувцаденнад ферма сурт. Из иштта хилар тхона гуча а даьлар.

Укх шера ферме Iангара даккха дезаш 540 бежан да, царех 220 етт а болаш. Хьайбаша Iа доаккхаргдола помешенеш укх шера кулг тоханза латташ я. Цхьанна а помещенена цхьаккха а тайпа ремонт яьяц. Кхыметтел кIира теха а тIехьа даь хIама дац укхаза. НаIараш латт чIоагIъянза, кизга бIалгаш да дIатоханза.

Геттара ийрча сурт дар тхона цврех цхьан корпусе дайнар. ДIачувала а тIехьа низкъала долаш бIеха яр цу чу. Болх беш яцар транспортер. ХIаьта, цун цIенна оатхалаш мукх а йиа ара Iохкайса ядар.

Iалаьмате ийрча сурт дар ферма гонахьа тхона дайна хиннар а. БIарг ма-кхоачча дIа-хьай тийса дадар гIаламаш. Цар тIа дувшаш а дажаш а дар хьайбаш. Ер иштта хIанад аьнна, хаьттача «Фу беда из, хIаьта а царна дIатела дезаш дециий уж», йоахар ферма болхлоша. Лоацца аьлча, кхом боацаш доадеш латт укхаза моша доакъар. Iай цунах шоашта модз тарлургхиларах кхеташ а е цун уйла еш а бац ферма кулгалхой. ХIаьта, дехьа оагIорахьа детташ дола доахан латтача гошка кхаччалца хIана яц аьнна колд яр.

Дерригa тхоашта бIарга мел дайнар дIадийцар оаха ферма зоотехникага А-Къ. Дударовгеи учетчикага А Машкиевгеи.

— Тха дукхагIбола болхлой кхай тIа ба болх беш, пудухьа ниц дIаккхачац тха массанахьа, — йоах зоотехника.

Бакъдар аьлча, ферма бригадир Барчинхоев Руслан тхона укхаза бIаргавовизар. Цхьабакъда, тха аьттув баьлар СССР Лакхехьарча Совета депутатаца Даурбекова Зинайца къамаьл хила. Хьалхарча дийнахьа мара цIаянза яр из Москвера. СССР Лакхехьарча Совета сессе дакъалоацаш хиннай из цига.

— Дукха ха я со укхаза ца хула, — яхаш дувц Зинас, — цхьабакъда со йодаш иштта ийрча дацар укхазара сурт. Селла чехка укхаза воча оагIорахья хувцамаш хиларах кхеташ яц со. Аз шоана дош лу хIанзчул тIехьагIа ши-кхо кIира даьлча, иштта дагадоацаш дикача оагIорахьа хувцамаш хилийта.

Укх тIехьарча хана Iалаьмате мелбалийтаб боахаме гойтара агитаце болх. ЦаI плакат, лозунг яц бIаргагуш. Иштта мара гуш яц графикаш, социалистически декхараш, балха хьокхамаш. Цу балха ферме хьагучох сагота саг вац.

Цул тIехьагIа «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча шурий-товарни ферме кхаьчар тхо. Из яр сайран бож бетта ха. Кхы тайпа сурт дар укхаза хьалхашка эттар. Сийрда йоагача электрически лампочкаша геттара хоза хетийгар хьайбай помещенешка.

— Дерригa а тха ферме 573 етт ба. — яхаш дувц ферма бригадира Костоев Хаматхана, — царех 52 бежан духхьашха лахкаш да. Уж дерригa хьайбаш йиъ корпусе да тха. Дукха ха я уж корпусаш оаха Iана кийчъяь. Дика йIовхъяьй ерригa помещенеш, массанахьа кIир текай, дIатехад дерригa кизга бIалгаш. Лоацца аьлча, хIама дитадац оаха де эшаш.

26 доярка я таханарча дийнахьа цу ферме болх беш. Шоайла шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба уж. Массаза санна цу яхье хьалхле Социалистически Къахьегама Турпалга Бараховеа Лемкайга я. Шера план 1700 килограмми социалистически декхар 2500 килограмми йолаш, хIара Iаттагара итт бетта 2500 килограмм совгIа шура яьккхай цо.

— Боккхача безамца йийшар тха коллективо КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеши СССР Лакхехьарча Совета сессе материалаши, — йоах ферма бригадира, — хIаьта оаха дика кхетаду цу деган гIоздоахача исторически документаша тхо, хьайбаш леладераш дIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьега декхарийла деш хилар.

Ю. КАЦИЕВ,
«Экажевский» совхоза зоотехник;

М. МУТАЛИЕВ,
«Ленина никъ» яхача Назрановски районни газета юртбоахама отдела заведующи;

А. САГОВ,
«Сердало» газета соб. корр.

Кхоана-ракетни бIунеи артиллереи Ди

Боккха низ бола, кхераме техника бе еллай Даьхено ракетчикаштеи артиллеристаштеи. Цунна лерттIа доал де могаргда гIулакхах дика кхеташ болча, дика Iомабаь, кийчбаь болча наха.

Снайпераша санна нийса етт ракеташ офицера Ю. В. Кудина ракетчикаша. ШоллагIа шу да тIемеи политически кийчлуш даьха толамаш бахьан шоашта ена округа карара-кара тела ЦIе байракх дIа ца хецаш цар лелаю.

Ракетчикаша сийленца кхоачашду шоай социалистически декхараш. Лични составагIа 50 процент бараш — дешара отличникаш ба, берригa бIухой — классни специалисташ ба. Дукха ха йоацаш хиннача округни яхьашка хьалхара моттиг яьккхай цар.

Ахкан хана Iомабаларашта гех дикагIа яр лаьрхIай капитана А. Л. Дикарева батарей. Цунна еннай карара-кара тела вымпел.

СУРТА ТIА: пусковой установка тIехдикача расчета бIухой. Аьрдехьара аьттехьа: ефрейтор Е. Лосев, сержант И. Ковалев, лейтенант Г. Абрамов, ефрейтор И. Лопатюк, рядовой Б. Ездаков. Дика Iомаьй ракетчикаша тIема техника, царех хIаравар кхычун метта дIаотта могаргдолаш ва, установка тIема кийчъяра йола нормаш тIехкхоачашъеш ва.

ТАСС фотохроника.

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ ЮГОСЛАВЕРА ДIАВАХАР

СФРЮ Президента, СКЮ Председатела новкъоста И. Броз Титос хьийха доттагIлеи визитагIа Югославе ваха хинна КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев Белградера 17-ча ноябре цIава араваьлар.

Новкъостаца Л. И. Брежневца цхьана Белградера дIабахар КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, КПСС ЦК член, КПСС ЦК Генеральни секретара помошник К. В. Русаков, КПСС ЦК членалла кандидат, КПСС ЦК генеральни секретара помошник А. А. Александров, КПСС ЦК член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель Н. Н. Родионов, КПСС ЦК член, ТАСС генеральни директор Л. М. Замятин.

СФРЮ тIаийцача протоколага хьежжа КIайча двореце хилар новкъост Л. И. Брежнев накъавакккхара церемони. Лекхар СССР-ен СФРЮ-ен паччахьалкхен гимнаш, 21 залп а луш сийлен салют дийкар. Новкъостий Л. И. Брежневи И. Броз Титои сийлен караула строяна хьалхашка гIолла чакхбаьлар. Пионераша зизай кIорапаш елар новкъоста Л. И. Брежневна а И. Броз Титона а.

Новкъоста И. Броз Титос, СФРЮ Президиума члена, СКЮ ЦК члена Э. Кадрела, СФРЮ Президиума Председатела заместитела, СКЮ ЦК члена В. Жарковича, Союзни исполнительни веча председателa, СКЮ ЦК Президиума члена Д. Биедича, СКЮ ЦК Президиума члена, Союзни исполнительни веча Председатела заместитела, кхыча мехкашцарча гIулакхий союзни секретара М. Минича, югославски кхыча партийни паччахьалкхени кулгалхоша безаме никъ дика бийцар новкъоста Л. И. Брежнева.

Сийлен эскорт уллув а йолаш дIайодача автомашинай кортеж тIехйоалача улицашкарчеи майдашкарчеи итташ эзараш болча белградцаша дег тIара моаршал телар Леонид Ильич Брежневга.

СССР-ен СФРЮ-ен Паччахьалкхен байракхашца егача аэродроме новкъост Л. И. Брежнев накъавоаккхаш бар СКЮ ЦК Президиума исполкома секретарь С. Доланц, СКЮ ЦК Президиума член, СФРЮ СССР-ера посол И. Смоле, иштта КПСС ЦК член, СССР СФРЮ-ра посол В. И. Степаков.

(ТАСС).

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ МОСКВЕ ЮХАКХАЧАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев 17 ноябре Белградера Москве юхакхаьчар. Новкъост Л. И. Брежнев Югославе хилар СФРЮ Президента, Югославе коммунистий Союза Председатела новкъоста Иосип Броз Титос хьийха доттагIлен визитагIа ваха.

Новкъостаца Л. И. Брежневца цхьана Москве юхакхаьчар КПСС ЦК Политбюро член СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, КПСС ЦК член, КПСС ЦК генеральни секретара помощник К. В. Русаков, КПСС ЦК членалла кандидат, КПСС ЦК генеральни секретара помощник А. М. Александров, КПСС ЦК член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель Н. Н. Родионов КПСС ЦК член, ТАСС генеральни директор Л. И. Замятин.

СССР байракхашца егача Внуковски аэродроме новкъоста Л. И. Брежневна накъабаьхкабар новкъостий Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. У. Черненко, Я. П. Рябов, КПСС ЦК членаш Б. П. Бугаев, Г. С. Павлов, Н. М. Пегов, Н. А. Щелоков, КПСС ЦК членалла кандидаташ С. К. Цвигун, Г. К. Цинев, КПСС Центральни ревизионни комиссе член Ю. М. Чурбанов, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель А. Г. Ковалев, КПСС ЦК отдела заведующе заместитель Г. Х. Шахназаров, кхыбола официальни нах.

Накъабаьхкарашта юкъе бар СССР-ерча СФРЮ гIулакхий поверенни вола И. Джукич, СССР-ерча СФРЮ посольства дипломатически болхлой.

(ТАСС).

IИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

Укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политпросвещене ЦIагIа КПСС Грозненски горкомо НГIАССР чурча гIулакхийи юстицеи министерствашца цхьана яь Iилма-практически конференци чакхъяьлар. «КПСС XXV съездо дIадехарашка хьежжа г. Грозне правопорядок чIоагIъеча общественноста лоархIам айбарах» яха дош дувцаш хиннача цу конференце керттера доклад йир парте Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Цул тIехьагIа НГIАССР юстице министра И. А. Албастова — «ТIехдаьха къаракъаш меларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабеча общественноста лоархIам айбарах, «НГIАССР прокурора А. И. Ростова — «Кхелетарашкара дувлача зуламашцеи кхыча харц гIулакхашцеи къовсам лоаттабара проблемаш», НГIАССР чурча гIулакхий министра А. Ф. Буза — «г. Грозне общественни моттигашка зуламаш дечарца лоаттабу къовсам чIоагIбарах» яха содоклядаш йийшар.

Дийцада деша тайп-тайпарча оагIонех лаьца къамаьлаш дир республика унахцIено лораяра министра заместитела Т. Б. Кодзоевас, ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаева, № 56 йолча юкъерча школа директора П. П. Балюка, №2 йолча юкъерча профессионально - техническ и училища директора Я. Е. Саркисяна, парте Старопромысловски райкома секретара Б. П. Коновалова, Заводской районерча № 2 йолча правопорядка опорни пункта совета председатела С. А. Бутова, Заводской районерча ший лоIамерча халкъа дружина микроштаба начальника Е. Н. Верещагина, «Красный молот» завода партийни комитета секретара В. В. Капустяйова, парте Ленински райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галковас.

ЭФФЕКТИВНОСТИ БАЛХА ДИКАЛИ ЛАКХЪЕ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагІо тІа).

Бакъда эффективности балха дикали лакхъяра, аьлар докладчика, хІанз а геттара кІезигта хІама даьд вайцига. Цlенхаштта сатем боабеш да дукхачча хана деиз республика промышленносте тІехьадусаш хилар. 1971 шераца нийсдича промышленни продукцена реализаци яра объем 74 миллион сома кІезигъеннай, хІаьта дІадахача шера цу ханаца ниисдича из хІанз 98,8 процент я.

Промышленносто хьалха а санна кхоачашъяц товарни продукцега дІабода мах лохбара плановн заданеш, итт бетта из 13 миллионал совгІча сома мацха езагІа хиннай. Продукце дикал айелга эсала лел, пайда во оц производственни мощностех. Из нийта дале а, республике долаш да дика масалаш. «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене, Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, В. И. Ленина цІерагІча а А. Шерипова цІерагІча а заводий дукххача цехий, установкай коллективаш шоай проектни мощностел дикка тІехъяьннай, хІаьта производственни майдех дикагІа пайда эцара, керда, дикагІйола оборудовани, прогрессивни технологи юкъейоалаяра, къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккхара чотах цахадлаш дукхагІа арахец продукци, тоаю цуй дикал. Бакъда уж къаьст-къаьста масалаш мара дац. Ерригa республика хьанйцача 6 предприяти я хІанз а шоай мощносташ йизза карaерзаяиза а хІара шера 40 млн. сомал совгІа продукци хьа ца луш юташ а. Царех я Назрановски трикотажни фабрика, цементни завод, Вознесенскии Грозненскии газ чакхйоаха заводаш. Мощностех биззa пайда эцац «Грознефтеоргсинтез» объединене, «Пищемаш», «Электроинструмент» заводашка. Нагахьа санна вай боахама кулгалхоша йолаш йолча мощносташка биззa болх байтара партийни йоакхо йойя 50 млн. сомал кІезигагІа йоацаш тІакхетаргьа арахеца продукци.

Цхьаькха цхьа йоккха резерв а я — из производственни фондех пайда эцар, къахьегам лерттІа вІаштІехьбаккхар. Каст-каста хаза йиш я боахамий кулгалхой оборудовани, къаьстта металл тедар, тоъац яхаш леткъаш, цу цхьан ханна станокех пайда во эц. Масала, машиностроене токарни станокех пайда эцара коэффициент 0,8 мара яц. Прерывни цикл йолча предприятех ахаш шоллагІа сменаш йоапаш болх беш я, хІаьта уж йолча а дукхагІча даькъе йизза комплектовани яь яц.

КПСС ЦК октябрьски Пленуме чІоагІа къамаьл хилар материальни ресурсаех, бедалах, доагорах дика, кхом беш пайда эцара хьакъехьа. Из проблема чІоагІа актуальни я вай республика халкъа боахама а. Дукхача предприятешка цу ресурсаех дика пайда эцара йоагІаш йола терко ю. «Грозэнерго», Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, «Автоспецоборудоване» завода коллективаша дІайолайир доагори энергии кхояра инициатива, хІаьта шоаш денна дош сийлеща кхоачаш в ду. Цар дІадоладаьр хьаллаьцар дукхача коллективаша.

Бакъда, халахете а, йолаш я кулгалхоша а партийни организацеша а цу дешашта йоагІаш йола уйла тІа ца йохийташ йола предприятеш а. Масала, укх шера 9 бетта электроэнерги йоагІачул дукхагІа дІаяхийтай: цементни заводе — 14,2 миллион киловатт-сахьат, буpув тохара балхий Октябрьски управлене — 2,5 миллион, А. Шерипова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача заводе йоаяьй 77 эзарнел тІех гикакалори йІовхал. Духхьал цу предприятеша йоагІачул тІех дІаяхийтай 18 эзар тонн доагора ниса йола энерги. Металл дукха доаду деталашта, конструкцешта обработка еш, уж хьеш. Предприятешка хІара шера шолхаш а хиле лов 10 эзар тоннал дукхагІа металл, хІаьта металлотара заводе болата листа ло боаккхаш 30 процент йов. Металлах, турбаех, арматурах пайда геттара во а эц кхом а бац мехкдаьттахоша, гІишлонхоша.

Хьалха я санна ира латт дикала проблема. Дикала Знак йола промышленни продукци пхе шера плана проекта тІа оттадаьча тайпара шозза ца хецаш кхы а дукхагІа арахеца езаргьа. ХІанз из тайпа продукци арахецаш республике 15 предприяти мара яц, цу тІа а цох 96,6 процент мехкдаьттан химически промышленностага кхоач. Предприятей кулгалхой декхаройла ба продукце дикалга комплексни хьажара система сихагІа юкъейоалаяра болх сикбе, «ХІара балха денна—дикала Знак» яхача девизагІа лелаю ях хаьлда хьисап долаш хилийта еза. Партийни, профсоюзни организацеша лаьгІ ца беш тІахьожам лоаттабе беза цу балха. 1977 шера тІаэцача декхараш тІа ерригача къахьегача коллективаша оттаде деза продукце дикал айяра хаьлда дола декхараш.

КПСС ЦК октябрьски Пленумо дІадийхар халкъа эша товараш дукхагІа арахецилгеи уж дикагІа хулийтилгеи. Из дош чІоагІа лоархІам болаши бокъонца программни да. Бакъда вай республике халкъа эша товараш хьадара гІулакх дика лелац. къаьстта яйгачеи моттигерчеи промышленноста предприятешка, «Грознефтеоргсинтез» объединене, «Трансмаш», электромеханически, металлически тара заводаша кхоачашъяьц культурно - бытовойи боахаме эшеи товараш арахецара заданеш. Предприятеех аханел дукхагІчар вІалла ара а хецац дуккха а кетташ дола товараш. Из тайпа хьал кхы дІахо ла йиш йолаш дац.

КПСС ЦК октябрьски Пленумо чІоагІа уйла тІаахийтар капитальни гІирсаш хьалдара дешашта, цу отрасла эффективность айяра. Хьалдаь даланза дола гІирсаш кІезигдарах, гІирсаш хьалдара, эксплуатаце дІадалара ханаш лоацъярах къамаьлаш кІезига дац вай, бакъда карагІдаьнна лоадама хІама дац. Укх шера 10 бетта плана тІа лоьрхІа хинначох кара ца ерзаеш йисай 34,6 миллион сом капитальни вложенеш. 13 школа, деша даха ха йоацача берий, медицински дуккха учреждениеш йисте ца йоахаш йисай. ДІахо додаш да темпаш лоха йолаш соцкультбыта гІирсаш — драматически театр, мехкдаьтта института дешара корпус, кепайоазон ЦІа, быта ЦІа хьалделга. Производственни гІишлош хьалъеча капитальни вложенеш караерзаяра итт бетта план 88 процента мара кхоачашъяьц. Керттера фондаш болх бе йолаялийтара шера план цу хан-юкъа 39 процента мара кхоачашъяьц.

ГІишлошъю производство вІаштІехьа во яьккха хиларо гІирсаш хьалдара ханаш йІаьхъеш хиларо массаза а паччахьалкхеи средствашь доагІачул дукхагІа дІаахийтарга кхувл. 9 бетта итогех гІишлошъеча организацеех аханел совгІа яраш лоархІаьяц гІишлой-монтажни балхашка дІадодар лохдара заданеех, уж балхаш маьха дезагІа хилийтад. Массарел а вогІа да гІулакх гІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене, «Севкавнефтегазстрой» Грозненски управлене.

Из ишта хул гІишлошъеча организацей, предприятей-заказчикий кулгалхоша эггара лоархІамегІа йолча производственни объекташка низаши средствашь хьагулделга, балхаш хьаькъалца вІаштІехьдоахилга, стройкаш документацеца, финансашца, оборудованеца шиъ ханпахьа Іалашъелга кІезига уйла тІайохийташ леладундаь. Республика халкъа боахам дІахо дегІабоалабара хьожаяьй 1,8 миллиард сомал дукхагІа капитальни вложенеш. Промышленни гІирсаш хьалдеча царех доккха дакъа тІадерзадергда йолаяь объекташ чакхъяхара, болх беча предприятештеи производствашьтеи реконструкци яра.

Алхха мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте реконструкци яра 230—240 миллион сом дІадахийта лерхІ, царех 120 миллион сом гаргга гІишлой-монтажни балхашта. Хьал а яь эксплуатаце дІаяланза яргъяц низ бола, хІанзара каталитически риформинга установкаш, мазут вакуумни чакхдоахар, ЭЛОУ АВТ, Г-39/40 установка шоллагІа блок, каталитически крекинга установка.

Юртбоахама производства материально - технически база дІахо чІоагІъярен из промышленни наькъ тІа сихагІа яккхарен духьа цу отрасле хьожаяьй 250 миллион сом капитальни вложенеш. Хьалъе а реконструкци е а лерхІ 29 шурий комплексана, 38 эзар кагий доахан хьалкхедергдолча комплексашта, 40 эзар жа леладергдолча комплексашта, 4,4 эзар гектар дуккхача шерашка лелаергйолча культурни даьгІенашта, 35 доакъара цеха.

Лоацца аьлча, гІишлонхошта хьалхашка латта декхараш доккхийи бехктокхамеи да. ХІаьта гІишлон организацей кулгалхоша кхетаде доагІа сихха шоай база вІашагІ ца еллача, плаинровани ечара, болх вІаштІехьбоаккхачара кхоачамбоацараш дІа ца даьхача, йолаш йолча мощностехи гІишлон техникахи пайда эцилга тоа ца дича уж декхараш кхоачашдулургдоацилга.

КПСС ЦК октябрьски Пленумо къаьстта теркам тІабохийт къахьегама ресурсех пайда эцара проблемана. Вай республикана а ишта актуальни лоархІам болаш я из проблема. Из къоастаелга Іилман ларда тІа оттаде деза. Промышленни производства структура тоае, приборостроени, электротехника, радиотехника санна долча доакъошка нах дукхагІа балха дІачуэца йиш йола предприятеш дІанийсъе а хьалъе а еза. Дикка дукхагІа нах балха оттабе беза халкъа боахама кхыча доакъошка. Болх беча моттигашка нах дІаккувларга, уж Іомабарга, производстве болх бара эша хьалаш хьадарга дІадодар майрра дІахеца деза.

Боахамеи плановни органий теркам тІаэзар докладчика паргІата къахьегама ресурсаш йолча районашка болх беча предприятей филиалаш хьае езаш хилара. Масала, швейни производственни объединени 1969 шера йолаелар шиъ филиалаш республика районашка дІанийсъе. ХІанз уж болх беш я Мужеча, Ведана, поселке Новогрозне, Шелковской. Поселке Новогрозне хьалъяь йоалаш латт медицински инструментий завода хьалхара филиал, проект оттаеш я «Красный молот» завода филиала. Из гІулакх хІанзарча ханага, республика хьашташка хьежжа да, хІаьта моттигерча партийни советски органий оагІонгахьара массе тайпара хьаллаца дезаш а да. Къахьегамхой ресурсаех дикагІа пайда эцаро новкъостал дергда керттерча производстве яь ца Іеш гІонна йолча производстве а кулгашца беча балха дІахо механизаци яра.

Къахьегама ресурсаех дІахо дикагІа пайда эцаро вай республика хьалашка торо хулийтаргьа кадраш кийчъелга тоаде, эггара хьалха профтехобразоване системе гІолла а, производственни ученичестве гІолла а кийчбеш бола квалифицировани болхлой а болаш.

Новкъоста Л. И. Брежнева Пленуме даьча къамаьла тІа нийса мах баьб КПСС XXV съезд хинначул тІехьагІа юрта боахаме карагІдаьннарий, хаьдда белгалдаьд керттера декхараш. ИттлагІча пятилеткагІа лерхІ юрта боахама материально-технически база дІахо чІоагІъе. Цуьна эшача дІадахийта 170 миллиард сом хьожадаьд.

Юрта боахам тоабара парте чакхйоахаш йола экономически организационно - политически мероприятеш мел боккха лоархІам болаш я тешшаме хьахьокх вахаро, къаьстта укх шерарча опыто. «Тахан вай ала бокъо я, — аьнинад ше къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева, — 1976 шера ялат бахьан лоаттабаьча къовсаме вай сийленца котдаьннад аьнна».

ЛоархІам болаш толамаш даьхал Нохч-ГІалгІайчен лаьтта леладераша а. КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, Кубана ялат кхедерашка новкъоста Л. И. Брежнева дахьийтача письмона жоп а луш пар хьалкхебаьб юртбоахама культурай дика хьувкъам. Заготовительни пунктешкеи, чакхйоахача промышленноста предприятешкеи кхаьчад 170 эзар тонн ялат, 109,9 эзар тонн комсаш, 62,4 эзар тонн сом, 6,6 эзар тонн коартол.

Цу толамашца республика къахьегамхой дег тІара даькъала бийцаб КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева, из я Нохч-ГІалгІайчен халкъа боахами культурeи нийсса дегІайоалаяра, дІахо тоаяра Коммунистически партеи Советски правительствашьи кхы цІаькха а дог гІоздоаккхаш еш йола терков йоакхон.

Яхье эггара доккхагІа толамаш даьхад Урус-Мартановски, Наурски, Надтеречни, Шелковски, Грозненски, Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Сунженски, кхыча районий лаьтта леладераша.

Дика къахьег баьцадаараш леладераша, свеклаш лелаераша, тхьамка леладераша. Укх шера хьалха енача шелало хьувкъам чуэцараи из лорабаран цІенхаштта новкъарле яь яле а толамца кхоачашду цар шоаш тІаийца декхараш.

Чоалхане хиннад карара шу хьайбаш леладерашта а. Кхоачам хиллал доакъар ца хилар, къаьстта концентрированни дар ца хилар, бахьан долаш кІезигье йийзар эьаккарч, коа тІара оалхазараш. Бакъда хІаьта а вай хьайбаш леладераша чІоагІа хьинар айдаь къахьегар бахьан долаш хьайбаш Іангара даха вІаштІехьдаьлар. Совхозашеи колхозашеи кхоачашъяьй паччахьалкхенга шура, фуаш, тха дохкара итт бетта план. Шура йохкара соахка хинначунца нийсдича тІехьадиса хилар дІадаьккхад.

Къаьстта белгалбаккха боагІа халопаш эша а еш паччахьалкхенга 4243 тонн тха, доккхагІдолча декхарех лаьрхІа хинначул 243 тонн дукхагІа, дохкилга Іалашдаь болча жа леладерий къахьегам.

ДоккхагІдола социалистически декхараш кхоачашдара тІехьа лоаттабаьча къовсаме колхозошца, совхозий болхлошца, юрта боахама специалисташца цхьана юкъарчал доацаш а хьинаре а дакъа лоацаш хиннаб промышленноста, гІишлон, транспорта къахьегамхой, вузий студенташ, школай, техникумий, профтехучилищай дешархой. Царна берригнешта доккха баркал ала доагІа.

ХІанз керттера дар, КПСС ЦК Пленуме белгалдаьча тайпара, юрта боахама продукташ йоахача даьха толамаш чІоагІдари дегІадоаладари да. Хьалхашка латта декхар — 1980 шера республике доаккхаш дола дерригa ялат 550 эзар тоннал кІезигагІа доацаш хилийтар да. Цу гІулакхa тоае еза хІамаш дІаюш долча лаьттай структура, дукхагІа баккха беза хІара гектара тІара хьувкъам, дукхагІа дІаде деза гурахьа дуъ ялат, хьажкІаш, дуга. ДукхагІа даха деза баьцадаараш, коартол, комсаш, сом, лаьттанцара йоала кхыйола продукци.

Цунца цхьана юртбоахама продукци дукхагІа яккхара йолча торонех хІанз а бизза пайда эцац. Республикерча 19 колхозoи совхозoи кхьмєттел паччахьалкхенга ялат дохкара план а кхоачашъяьц. Цхьадолча боахамаша кхоачашъяьц баьцадаараш дохкара планаш.

Йоаккхаш а кийчъеш а йолча дуккхача тайпарча юртбоахама продукцех кхоачам хилац баха нах царца Іалашбара. Вай коартолаш лелаеча боахамий — «Экажевский» совхоза, «Путь к коммунизму» яхача сунженски колхоза опыто хьахьокх республике коартол дуккха дукхагІа — 35—40 тонн — яккха йиш хилар. Кхы а коартолаш лелаю массехк специализировани боахам вІашагІболла беза, лоаман районашка коартол лелаелга вІаштІехьдаккха деза.

Къоастаянза йола проблемаш кІезига яц хьайбай боахаме а. Кхоачаш ца еш йисар кхерам болаш я дулх даккхарeи паччахьалкхенга из дохкарeи плани доахан дебадара декхараши, цу даькъе детта доахан я долаш. Хатта доагІа доахан дебадара планахи 1975 шера хиннарехи 96—97 процент мара доахан доацача Веденски, Советски, Малгобекски, Надтеречни, Назрановски, Грозненски районий кулгалхошка, мишта кхоачашъе лерхІ заданеши декхараши?

Парте горкомаш, райкомаш советски юртбоахамеи органаш декхаройла я доахан дукхагІа хилийтара сихха де мел доагІар де. Эггара хьалха долаш дараш эша ца долийташ, ма-могга дукхагІа бахача пахагара доахан эцилга Іалашде деза. Дерригача боахамашка вІаштІехьдаккха деза кагий доахан чу а оттадаь дорстаделга.

Карара декхараш кхоачашдеча хана колхозийи совхозийи, юрта боахама министерства, трестий, объединеней кулгалхой декхаройла ба 1977 шера продукташ дукхагІа яхара база Іалашъе. Цунца цхьана теркалде деза хьатІадоагІача шера планаш дикка йоккхагІа хургхилар а. Уж кхоачашъяра, эггара хьалха овлан тІара тоабе беза племенной болх, хІаьта хьайбаш дебадара даькъера кхоачамбоацараш дІадаха, хьайбай продуктивность лакхъе, хьайбаш Іангара доахилга дика вІаштІехьдаккха деза. СихагІа дуккха дулх даккхара боккха лоархІам болаш да хьакхарчи коа тІара оалхазараши леладар санна дола довкъош.

Лоаман районашка шура йоаккхилга а юха тетта доагІарех дош дале тамаш я. Дулха лаьрхІа укхаза лаьрххІа хьайбяш леладарга довларах хьахиннар а башха хоалуш дац. ДІадахача бархІ шера дулх доаккхилга Ножай-Юртовски районе 6 тонн мара тІакхийттадац, Советски — 20 тонн, хІаьта Веденски районе кІезигденнад. Хатта доагІа малагІча гІулакха лелабу лоаман районашка дулха лаьрхІа ба яха 5800 етт, нагахьа санна царех хьайоалаш е шура я е дулх а ца хилча?

Эффективность лакхъяра, дикала хьокхамаш дІахо тоадара декхараш кхоачашдеча боккха лоархІам болаш да боахамашта юкъерча кооперацеи агропромышленни интеграцеи база тІа юртбоахама производствана специализации концентрации яр. Укхаза йоккхий торопаш я производства боарам лакхбара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дІадодар кІезигдара.

Республике хьатІайоагІача хана лаьрхІа хоадам боллаш программа оттаяьй. Из кхоачашъяро Іалашдергда 1980 шера дулх — 40 эзар тонн, шура — 95 эзар тонн, фуаш — 90 миллион, тха — 4,6 эзар тонн паччахьалкхенга дохка.

Докладчика къаьстта чІоагІа белгалдаьккхар КПСС ЦК октябрьски Пленума, СССР Лакхехьарча Совета пхелагІча сессе решенеши, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши вай республика партийни комитетий, берригача коммунистий практически балха программа хилар.

Пленуме ше къамаьл деш Л. И. Брежнева цІаькха а теркам тІабахийтар хІара кулгалхои специалисти балха тІехь ленински стиль, кулгалдара ленински Іилма карадерзадеш хила везаш хилара. Кадраш гІулакхах кхеташ, тІадиллача гІулакха бехктокхам лоархІаш хилар дика хьахьекхар укх шера юртбоахама хьувкъам чуэцача хана, юрта боахама продукташ яхараи паччахьалкхенга йохкараи тІаийца доккхагІа дола декхараш кхоачашдара тІехьа къовсам лоаттабеча хана. Бакъда из хала экзамен чакхъяккха массанена магандар. Хьаэцаргья вай масала, «Птицепром». Цун управляющена нов. Шатаевна хьалха хиннача пленуме критика яьяр балха тІехь цІенхаштара кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш. Бакъда йоагІаш йола выводаш хІанз а яьяц. Декхараш тресто кхоачашдац. Паччахьалкхенга фуаш дохкара план кхоачаш ца яр кхерам болаш я. Цу тайпарча хьале эттад «Скотопром» яхача треста гІулакх а.

КПСС ЦК октябрьски Пленумо балха стиль эргаяьккха тоаяра даькъе дІадийхар — из нах оарцагІбахара вай беш бола берригa болх тоабелга, республика экономика даькъе санна социальни культурни дегІаяра даькъера а декхараш толамца кхоачашдара ерригача торонех кхы а биззагІа пайда эцилга дІадехар да.

Партийни организацеш, боахама органаш декхаройла я берригача къахьегамхой низаш 1976 шера планаши декхараши кхоачашдара тІадерзаде. ХІаьта уж ноябрен декабрен — эггара низкъалагІа а да. Из ишта дале а ерригa предприятеш бокъонца торонаш йолаш я заданеш тІехкхоачаш а еш шу чакхдаккха.

КІезигье еэ тІехьаюсаш йола коллективаш, Іалашде деза къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дІадодар кІезигдара план кхоачашъелга, чакхъяха еза кхомбараи хьурматдараи, изделей дикал тоаяра йола ерригa мероприятеш.

Партийни организацей декхар — 1977 шера встречни планаши декхараши оттадара дуккхача нахага творчески дакъа лоацийтилга Іалашдар, яхьа байракх кхы а лакхагІа айяр, пятилетка толамашта бехктокхаме хилара уйлаца хІара къахьегамхо кхетавар да. ЛоархІаме да встречни планаш кийчъечеи уж кхоачашъяра тІехьа къовсам лоаттабечеи хана хІара къахьегамхочо шиъ инициатива хьахьокхар, торонаш тучайоахача, хьерлача шера хьалхарча деношка дена хьинаре къахьегилга Іалашдара тІаерзаяь мероприятеш кийчъеча хьинаре дакъа лацар.

ХьатІадоагІача шера мехко дездергда Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар. ХІара коммуниста, городеи юртеи къахьегамхочоа из сийлахь юбилей дикача къахьегама толамашца белгалдаккхарал сийдолашагІа хІама дац.

Яхьа боккхача боламе хьахул маьхе гІулакхаш, хьахул керд-керда ударникаш, къахьегама турпалаш. Массе а тайпара хьаллаца еза пайдане инициативаш, новкъостал де деза тІехьабусараштa, творчески уйла дегІайоалаяра, новаторствана, сихха хьалхашкахьа дахара духьале еш мел дар хаьдда дІадаккха деза.

Бе беза болх боккха ба. Цун лоархІамегІа дола дакъа — тІаийцача решеней чулоацамахи лоархІамахи нах чІоагІа дІакхетабар. КПСС ЦК Пленума, СССР Лакхехьарча Совета пхелагІча сессе материалашта пропаганда яра тІаерзае еза идейно-политически балха ерригa средствааш, цу гІулакха идеологически фронга берригa болхлой юкъе а озаш. Партийни документаш Іомаделга пятилетка кхоачашъяра тІехьа лоаттабеча къовсамера къахьегамхой инициатива дегІайоалаяра средство а хинна дІаотта деза.

Итт бетта итогаша тешал ду дикагІа болх бе, планагІа лаьрхІачул сихагІа хьалхашкахьа дІадаха вай могаргдолаш хилара. КарагІдаьннараш дІачІоагІде деза, сихагІа а дикагІа а бе беза болх. Цо торо хулийтаргья укх шера а, хІаьта ишта хьатІадоагІача шера а дика кийчо е, бІаьрча пятилетка толамца кхоачашъяра бола тешам Іалашбе.

* * *

Доклад ювцаш эггара хьалха къамаьл дир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова. Парте Центральни Комитета октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш, цу Пленуме Леонид Ильич Брежнева даь къамаьл, вай сийлахь-йоккхача Даьхен низ чІоагІбара керда коталонаш яха советски халкъа дегаш урaувттадеш йола дІахо йодача хана де дезарий йизза программа я, аьлар цо.

Автономии республика столица къахьегамхоша дег тІара раьза хинна хьаллаьцар иттлагІча пятилетке общественни производства эффективность лакхъеи берригача вай балха дикал тоеи еза аьна парте хьалхашка оттадаь декхар. Парте городской комитето дукха къахьийгад цхьайола промышленни предприятеш тІехьаюсачара хьаяхара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дІадодар кІезигдара.

КПСС горкомо, юххьанцарча партийни организацеша даим тІахьожам лоаттабу боахама кулгалхоша паччахьалкхени плановни дисциплина мишта кхоачашъю хьожаш, царгара доагІар дизза хьадех, шоашта тІадиллача балха гІулакхаца ра цар бехктокхам айбу, уж карагІдаьнначох доккхал даь сатийна Іергбоацаш хьалкхебу.

Дика а хеташ белгалдаккхалов, йоах оратора, цу гІулакхашта тІаахийта хьинар зехьа ца дайнилга. Грозне промышленносто итт бетта программа ханал хьалха кхоачашъяьй, заданел совгІа эзараш сома маьха тайп-тайпара продукци арахийцай. Дикка лакхъеннай продукце дикал. Балхаш дикагІа вІаштІехьдаьхад гІишлошъеча, къаьстта нах чубаха цІенош хьалдеча организацешка.

Оаха кхетаду, йоах шиъ къамаьл чакхдоалаш Н. И. Семенова, даьчох кхоачамбаь Іе йиш йоацилга. ТІагІертта болх бе безаргба хьалхарча шера а ерригача пятилетка а заданеш кхоачашъяра. Парте областной комитета тешам белар оратора КПСС Грозненски горкомои юххьанцарча партийни организацешеи КПСС XXV съезда решенеш толамца кхоачашъяра де мел эшар дергхиларах.

Къамаьл де дош лу республика юрта боахама министра Д. Г. Завгаевна. Цо аьлар, юрта къахьегамхоша шоаш Даьхенна денна дош кхоачашдаьл: паччахьалкхеи амбарашка чутессад 170 эзар тонн дика ялат, тІехкхоачашдаьд паччахьалкхенга комсаш, коартолаш, сом, баьцадаараш дохкара тІаийца социалистически декхараш. Гарга да шекара свеклаи тхьамкеи дохкара тІаийца декхараш кхоачашдара а. Хьалха дІанхача шерашкарчул дикка дукхагІа Іалашъяьй йол, ча, сенаж, силоси баьцах доаккха хьоари. Дуккхача фермашка леладу хьайбаши царгара йозха продукции тІакхийттай.

КарагІдаьнначун боагІаш бола мах беш хилча, йоах къамаьл дечо, бІарга ца гуш йиса йиш яц колхозий, совхозий, министерства а цун моттигерча органий а балхара ледара моттигаш, цІенхаштта кхоачамбоацараш.

Тха хІанз а вІаштІехьдаьннадац ка болча ялатийн кхыча культурайн эргаш боаца хьувкъам кхебелга, из бахьан долаш чуэца ялат кІезиглу. Цун бахьан латт цхьаболча кулгалхошеи специалисташеи районировании кондиционни доаца фу дІадувш хиларах, система йолаши хан-ханнахьеи минеральнии органически удобренеш ехкаш ца хиларах, лаьтта тІехдоахьаш кийчдарах, ялат дІадувлга, чуэцилга гоадарах.

Дукха да хьайбай боахаме де эшараш. Укхаза хьалха санна дукха Іаьхара дус хьайбаш. Ножай-Юртовски, Веденски района цхьаццадолча боахамашка уж 50 процентага дІакхоач. Цхьадолча боахамашка, кхьмєттел специализировани долча, хІанз а тІехьа хьайбаш хьалкхеделгеи уж чуоттадаь кхоабилгеи экстенсивни методагІа леладу. Доккха зе хул боахамашта кийчъеча продукце дикал лоха хиларах.

Цу тайпарча хьало, йоах министра, чІоагІа кхерам тІатувс. Цо предложени лу колхозий, совхозий ерригa хьакхарч лелаю фермаш юхаметтаоттае, цу боахамашта специализаци яь хилар бе-башха а ца хеташ, хІаьта массанахьа, мощносташ хилар теркал а деш, дулха лаьрхІа болбашкаши котама кІоригаши кхеелга доаржаде, аьле. Уж гІулакхаш чакхдахаро кхы тІа а 2,5 эзар тоннал кІезигагІа доацаш дулх лургда.

Нохч-ГІалгІай мехкдаьттахоша чІоагІа раьза хиннеи дезарий деналера программа саннеи тІаийцар КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленума решенеш, аьлар «Грознефть» объединене генеральни директора В. А. Сорокина. Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета пхелагІча сессеи решенеша Іалаьмате айдир «Іаржа дошув» доахарий политически къахьегамеи хьинар.

Орден лелаеча объединене коллективо толамца кхоачашъяьй итт бетта программа. ТІехкхоачаняьй керда скважинаш хьалъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, товарни продукци йохкарен пайда баккхарен заданеш. Мехкдаьтта доалла керда цхьа моттиги тІоонашта кІалара шиъ моттиги хьалехай.

КарагІдаьннарех дийцачул тІехьагІа, оратора теркам тІаоз кхоачамбоацарашта. Объединене буpув тохача предприятешта итт бетта 11 эзар метр декхар тІадисад, цу даькъе Нохч-ГІалгІайчене — 3,9 эзар метр.

«Грознефть» объединене шиъ генеральни подрядчикаща — «СевКавнефтегазстрой» объединенецеи Нохч-ГІалгІай гІишлой управленецеи цхьана 1976 шера республике мехкдаьтта индустре геттара боккхача лоархІаме гІишлош хьалъяра программа эхь долча тайпара кхоачаш ца еш йитай.

Алхха 1977 шера объединени декхаройла я 5079 эзар сома маьха гІишлон-монтажни балхаш чакхдаха, хІаьта шиъ шера гІишлошъеча дІадахийтар 675 эзар сом мара дац е планах 13 процент!

В. А. Сорокина парте областной комитета тешам белар Нохч-ГІалгІай мехкдаьттахоша, кхоачамбоацараш дІа а доахаш, иттлагІча пятилетке хьалхашка латта декхараш, шеко йоацаш, кхоачашделга Іалашдергхиларах.

Къамаьл деш ва ГІ. Ахриева цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» завода слесарь-лекальщик А. М. Котиев. КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеша, цу Пленуме Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьло тха коллектива къахьегама хьинар чІоагІа айдир, йоах цо. Кхаь квартале районе лаьттача яхьа итогегІа завода парте Назрановски райкомеи райисполкомеи карара кара тела ЦІе байракх хьожаяьй. Встречни плани шера дола социалистически декхараши хІанзле кхоачашдаьд. Соахка итт бетта хинначунца ниисйича къахьегама овсарле 12 процент лакхъеннай.

Шоашта карагІдийнарех дийцачул тІехьагІа, А. М. Котиева теркам тІаоз заводо арахецача продукце дикал айяра, кадраш кийчъяра, болхлой экономически дешара боарам лакхбара, къахьегамеи производственнии дисциплина чІоагІъяра, къахьегамхой идейно-политически кийчо лакхъяра проблемашта. Оратора чІоагІа сагото еш дийцар шоай предприяте кадраш балха тІа дукха хувцалуш хиларах. Цун керттера бахьан наха эшаш дола жилищно-бытови хьалаш ца хилар да.

Вай берригача советски наха санна Ачхой-Мартановски района къахьегамхоша а чІоагІа гІадбахаи керда толамаш дІахара деrаш айденна болаши тІаийцар иттлагІча пятилетка сийлахь-йоккха программа, йоах парте райкома хьалхарча секретара А. Т. Харикова. КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумо къоабалъяь тІаийца, СССР Лакхехьарча Совета сессе чІоагІъяь йолча цо дизза чулоац советски халкъа вахара хьашташ. Цуьна дола къаьгга тешал да планаши социалистически декхараши кхоачашдеча вай доаха толамаш. Укх шера районо ерригача культурай хьалха цІаккха ца кхебаь хьувкъам чубенаб. Из аьттув баьлар эггара хьалха партийни организацей болх тоабар, социалистически ях шерра йоаржаяр. Іилманеи хьалха латтача опытаи карагІдаьннараш ларде а лувцаш, юртбоахама производства эффективность лакхъяра лоаттабу къовсам чІоагІбар бахьан долаш.

Юртбоахама производствана специализации концентрации ярца дувзаденна районе беш болча балхах дувцаш, А. Т. Харикова белгалдаьккхар хьайбаш леладераша паччахьалкхенга шура, дулх, тха дохкара итт бетта план толамца кхоачашъяь хилар. Бакъда, резерваш кхы а йолаш я. Из вІаштІехьдаргда «Самашкинский», «Лермонтовский» совхозашта еш йола специализаци кІоаргъярца, хьайбай продуктивность лакхъярца, цар Іул дукхагІа дебадарца, дика фу дебадарца, гранулировании доакъар кийчду цехаш хьаярца.

Къамаьл дечо республика юрта боахама министерствагара дех хІанз хьалъеш латта доакъар кийчду цехаш йистеяхара кхоачам болаш гІишлон-материалаши ахчеи хьожаделга, тІадоагІача шера уж болх бе йолайолийтаргйолаш.

ДІахо оратора дувц хий декхара проблемах. Районе мела латт хий декха лаьтташ шерделга. Сомийи баьцадаарийи хьуакъам хІанз а тІехьа хаоттамах тийша ба. «Консервплодоовош» объединене хий декха лаьтташ шердара руэкъа хьожаде деза, къаьстта «Урожайный», «Овощевод» яхача совхозашка.

Республика Паччахьалкхеи плановни комиссе председатела Е. В. Брыксина къамаьл Нохч-ГІалгІайчен 1976—1980 шерашта аьнна оттаяьча пхе шера плана проектах лаьца дар. Цо белгалдаьккхар, цу тІа хьалхарча моттиге производства интенсивни фактораш, керттерча фондех дикагІа пайда эцар, предприятеш технически эргайоахаш кийчъяр, продукце дикал лакхъяра тІехьа къовсам лоаттабар оттадаь хилар. Промышленни производства боарам лакхбе лерхІ 22,2 процента, къахьегама овсарле — 7 процента. Республика Министрий Совета карара промышленность 26,4 процента дегІайоагІаргья.

Кхы а сихагІа дегІаухаргья гІишлон материалий промышленность, машиностроении металлообработкеи, мехкдаьтта чакхдоахилгеи мехкдаьтта химии, хІаьта ишгта яйгеи кхачани промышленность. Мехкдаьтта доалла керда моттигаш сихагІа хьагучаяхар духьа скважинашта 1030 эзар метр буpув тохаргда е дІаяхача пятилеткечул 33 процент дукхагІа.

Йоккха терко тІаухийтаргья культурно-бытовии боахаме эшеи товараш арахецара, уж 1,6-зза дукхагІа арахецаргда.

Юрта боахаме дІахо а мероприятеш чакхйоахаргья боахамашта юкъерча кооперацеи агропромышленни интеграцеи ларда тІа производства дІахо специализации концентрации яра. Декхар хьалхашка оттадаьд 1980 шера ялат доаккхилга 550 эзар тоннага, колхозашкеи совхозашкеи баьцадаараш 165 эзар тоннага, сом 77 эзар тоннага, комсаш 150 эзар тоннага дІакхоачаде. 1980 шера дулх дохкилга 42 эзар тоннага дІакхоачадергда. Шура йоаккхилга 1 эзар тонни фуаш 18 миллиони тІакхетаргда. Дикка дукхагІа йоаккхарг а я йохкарг а я шекара свеклаи коартолаши.

Пхе шера планах йолча проекта тІа оттадаьд республика халкъа боахамга 1800 миллион совгІа сом дІадахийта — ниcлагІча пятилеткечул 19 процент дукхагІа. Мехкдаьттаи мехкдаьтта чакхдоахеи промышленность дегІайоалаяра 600 миллион гаргга сом дІадохийтаргда, хІаьта юрта боахамга, колхозий средствашца цхьана — 542 миллион сом е дІаяхача пятилеткечул 44 процент дукхагІа. Сиха дегІаухаргья гІишлон материалаш ю промышленность, машиностроени, транспорт, бувзам, наькъаш дехка боахам.

Цул тІехьагІа Е. В. Брыксина дувц социально дегІаахарeи республика къахьегамхой хьал-торо айяреи дешаех. Алапи лакхдара, пенсионни Іалашо тоаяра, потреблене общественни фондаш совъяхара тІаерзаяь мероприятеш чакхйоахаш хиларца дувзаденна республике бахача наьха ахчан доходаш пхе шера 25,2 процент лакхлургья. Цунца дийза 31,5 процент лакхъе лерхІ розничии товарооборт. ЧІоагІлургья торговле материально-технически база.

Йоккха моттиг дІалоац пхе шера планах йолча проекта тІа бахача наха бытови гІулакхаш делга дІахо тоадара дешаша. Финансироване ерригача источникий чотагІа нах чубаха шиъ миллион совгІа квадратни метр йола цІенош хьалде лерхІ.

Дикка дегІадоаладергда унахцІено лораяр, халкъа образовани, культура, коммунальни боахам. Цу дерригне къаьгта хьагойт партеи Советски паччахьалкхенои вай республика тоаяь дегІайоалаяра, цун къахьегамхой хьал-торо айяра чІоагІа йоакхо еш хилар, белгалдоаккх оратoро.

Республика къахьегамхоша доахача толамашта юкъе шоай дакъа юкъекхухь профсоюзни организацеша а, аьлар облсовпрофа председатела О. С. Беляева. Цар даим эргайоахаш тоаю социалистически ях лелаяра формаши методаши. Облсовпрофа президиумо предприятей коллективай инициатива хьаллаьцай: «Грознефть» объединене — мехкдаьтта дукхагІа даккхара тІехьа, «Грозэнерго» управлене, Н. Анисимова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача, «Автоспецоборудоване» заводаша — доагоро-энергетически ресурсаш кхояра тІехьа. Хьалха латтачар дІадоладаь гІулакх республика дуккхача предприятешка хьаллаьцад.

О. С. Беляева дувц профорганизацеша «ХІара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагІа лоаттаю ях шерагІа йоаржаяра деш долчох. Цунца цхьана, белгалдоаккх оратора, республике кІезига яц химикий почингагІа хІанз а ях йоаржайииза йола предприятеш. Из ца дара цхьа бахьан — моральнии материальнии стимулех пайда мела ийбелга. Оттаданза даргдац ях лелаяра хьалаши «Лакха эффективности болх дика беши йолча предприятех положени».

Къамаьл дечо пленума довкъашхошта тешам лу республика профсоюзаша КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш, цу Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева къамаьл деш белгалдаьха декхараш кхоачашдеча кхы а доккхагІа дола дакъа юкъе кхухьаргхиларах.

Тха завода ерригача цехови партийни организацей, хІара коммуниста вахараи балхаи чІоагІа воздействи яьй, аьлар «Красный молот» завода котельщикий бригадира Н. Г. Рыженкова, КПСС XXV съезда, октябре хиннача вай парте Центральни Комитета Пленума решенеша, цу Пленуме Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьло. Аз дика а хеташ дІахойт октябрь бетта план дерригача технико-экономически хьокхамегІа, цу даькъе номенклатурни изделеш арахецара а, тха заводо кхоачашъяьлга. Итт бетта планал совгІа ехкай 204 эзар сома маьха продукци е 1976 шера тІаийцача социалистически декхарашка лаьрхІачул шозза дукхагІа.

Дукха къахьийгар мехкдаьттааппаратурни цеха партийни организаце, къаьстта къахьегам дикагІа вІаштІехьбоаккхаш, кагий звеньяшкара комплексни бригадашка боахаш.

Цехе, ерригача заводе санна, шерра яьржай «ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа лоаттаю ях.

Оратора белгалдоаккх, красномолотовцаша юрта боахама хьалхашкара шоай декхар бехктокхаме хеташ кхоачашделга: ханнахьеи дика хьадийи лоаттаду заводо цу даькъа эша заказаш.

Къахьегамхоша, инженерно-технически болхлоша хьинаре къахьегар бахьан долаш, йоах парте Шалински райкома хьалхарча секретара А. Ч. Осмаева, промышленни предприятей дуккхача коллективаша, производства эффективность лакхъерeи арахецача продукце дикал тоэрeи проблемаш шоаш бокъонца партийни хьисапе чакхъяха ховш болга хьа з гойташ, керда толамаш доах. Цу тайпарча коллективех я Аргунски «Пищемаш» завод, цо ханал хьалха кхоачашъяьй итт бетта задани, кходаьд 240 тонн металлопрокат, 60 эзар киловатт-сахьт электроэнерги, 40 эзар сом экономически эффект луш йола рацпредложенеш балха юкъейоалаяьй.

ДІахо оратора дувц КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева г. Алма-Ата хиннача Казахстана партийно-боахама активе даьча боккха чулоацам болча къамаьло чІоагІа хьинар айдаьча района кхаш леладераша юртбоахама культурай дика хьувкъам кхебарах, паччахьалкхенга ялат, сом, тхьамка, гидуаргаш дохкара плани декхараши кхоачашдарах.

Ялат бахьан баьржача къовсаме тІехдика къахьийгар дуккхача механизатораша. Царех ба «Джалка» совхозера Социалистически Къахьегама Турпал Саидов Бауди, Ленина орден лелаю Абдулмежидов Харон, «Предгорный» совхозера Мусалаев Оалхазар, «Шалинский» совхозера Юсупов ЛомІаьла, Куйбышева цІерагІча колхозера Болатханов ГІайрак.

Оратора белгалйоах кхоачашйиза йиса проблемаш. Мадарра аьлча, цо дех Шалински канал «Автуринский» совхоза лаьтташта юкъе гІолла В. И. Ленина цІерагІча колхозе дІакхоачашдеш дІахьделга.

Трибуна тІа ва «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директор Л. А. Шилов. Мехкдаьттахоша, мехкдаьтта чакхдоахараша, машинанаькъахошеи главнефтеснабои цхьана дика вІаштІехьбаьккха болх бар бахьан долаш объединене предприятей каяьлар октябрь бетта план 109,3 процент кхоачашъе, продукцена реализаци яра ер шу дІадоладелча гІоне тІадиса хинна декхар кІезигде.

Объединене предприятей коллективаша партийни организацей кулгалща тІагІертта болх бу продукце дикал лакхъяра. Укх карарча шера мехкдаьтта продуктай кхы а шин тайпа паччахьалкхеи дикала Знак еннай, хІаьта лакхерча аттестацех хІанз арахец 19 тайпа продукци. ХІанз дикала Знак йолаш кийчъеча продукцега тха производства берригача боараме 36,7 процент кхоач. Даькъа производственни объединенешта юкъе из эггара дикагІа бола хьокхам ба.

Бакъда, карагІдаьнначох кхоачамбаь Іе йиш яц тха. Объединене коллектив иттлагІча пятилетке човлханеи бехктокхамеи декхараш кхоачашде дезаш я. Керда производствааш хьаеи йолаш яраш технически эргайоахаш кийчъеи езаро мехкдаьтта чакхдоахарий, химикий, гІишлонхойи монтажникийи коллективашкара дІадех тІагІерттан цхьа барт болаши къахьегилга. ХІаьта из-м доацаш да. ХІанзарча пленуме объединенеи цун къаьст-къаьстача предприятештеи цІенхаштан йоагІаш йолеи критика йир. Тхона гуш да уж а кхыдола а кхоачамбоацараш, хІаьта уж дІадахара эшар деш а да.

* * *

Дийцача дешах лаьца парте областной комитета пленумо соцам тІаийцар, цу тІа Нохч-ГІалгІай болхлоша, колхозхоша, интеллигенце пятилетка заданеш, КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра шоай дерригa низаш оарцагІдоахаргхиларах, новкъоста Л. И. Брежнева республика къахьегамхошта дег тІара лоаца боаккхаш бенна боккха тешам боаберг ца хиларах КПСС Центральни Комитета тешам белар.

ТХОГА ЯЗДУ

Новогрозненски мехкдаьтта чаккхдоахача завода дуккхача болхлоша бовзаши цар чIоагIа лоархIаши ба катализатор хьаяра эша маркхал кийчбеш бола операторашмари сесаги ХарченковгIар Григорий Васильевичи Раиса Тимофеевнаи. Коммунистически къахьегама ударник яхача цIера сий даим лакха а лоаттадеш, шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба уж. Шоай опыт дIа а луш цар дукха хьалкхебаьб дукха къона специалисташ.

СУРТА ТIА: къахьегама вахте латт мари сесаги ХарченковгIар Григорийи Раисаи.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Шера план — ханал хьалха

Грозненски района «Пригородный» совхоза хьайбаш леладераша толамца кхоачашъяьй шура яккхарен из паччахьалкхенга йохкарен план. 1 октябре рапорт делар цар шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдаь хиларах. ПланагIа 2600 центнер йолаш Даьхенна цар дIаеннай 2981 центнер шура. Вешта аьлча, шура йохкара шера план 114 процент кхоачашъяьй. ХIанз цаь болх бу иттлагIча пятилетка шоллагIча шера чотагIа. Мишта даьхад цар толамаш? Тха къамаьл хул совхоза керттера зоотехникаца Р. Кулаевца. Цо йоах:

— Ферма болхлой толам цIаьхха хьахиннаьац. Де дийрхIараш кхоачашдара кIезига къахьега дийзанзар. Боккха теркам тIабахийтар доахан дика кхаба. Деттача доахана кхоачамхилал тайп-тайпара доакъараш лоаттадир. ХIанз тIехьа тел оаха царна ардаш тIа йийнача хьажкIий моцагIадамаш. Бакъда моаккIезига тел оаха: дерригаацхьан бежана лаьрхIа 16 килограмм.

Доакъар ца тоъаш хилар дувц зоотехника. Да а да из иштта. Ма-боагIара доакъара кхоачам хилийтара фермана хIанз долча доакъара кхы тIа эш 60 тонн йол, 100 тонн ча, 900 тонн силос, 34 тонн баьца хьоар. Уж цифраш шоаш хойолийташ я. Цар уйла е йоагIа. Фу де дага ба боахама дай из кхерам дIабаккхара?

ГIожача доакъарах, аьлахи чахи аьлча, из кхоачамхилал тIада йиш хуле тамаш я, бакъда силос-м йолларгья кхы а массехк бIаь тонн. Из йоллара 45 гектар хула участок цу совхозен 28 гектар хула участок «Гардалинский» совхозен я. Бакъда планагIа лаьрхIа махиллара доакъар IалащдулургдацI боахамга. Iа хала дакхха дезаш хургда. Шера йоагIа план кхоачашъяьй. Бакъда толам баьккхарех а дувца доагIа. нагахьа санна котало яьккхачул тIехьа иштта дIахо бахара цар хIама деце.

ХIаьта а беха бац хьайбаш леладераш, котало йоаккхаш дIахо бахара тIехьа къовсам лоаттабе дага ба уж.

Массехк дика доп ала беза ба дуккхача шерашка котбувлаш къабоагIарех, боахаме хьалха латтарех. Царех я шера фуражни Iаттагара 2400 килограмм шура яккха йоагIача хIаьзле а 2750 килограмм яьккха Пригородненски юрта Совета депутат Махмадхаджиева Лиза, цун новкъостий шера дола шоай декхараш кхоачашдаь Арсанукаева Сапият, Магомадова Эмлат.

Дикача оагIорахьара бувц скотникаш Абдулаев Ахьмад, Якубов Хайдарбек, Идигов Даяи, Гараев Мохьмад. Цар шоашта тIадилла гIулакх дог цIена кхоачашду, уж дояркай бокъонца бола гIончаш ба.

Доахан деттара совхозе механизаци яь. Доахан деттача аппараташка болх ниса байтарга хьежа декхарийла ба совхоза мастераш меттел «Сельхозтехника» МРО шурий лабораторе наладчикаш а. ХIанз АД-100 яха аппарат хувца еза кердагIа, пайданегIча АД-200 яхачуца. Бакъда наладчикаш совхозе баьхка боалаш бац, кхоачашдац шоай договорни декхараш. КIезига къахьега дезаш хилац ферма болхлой шоашта хьалхашка отталаь декхараш кхоачашдара. Из иштта дале а зачетни дозалца лаьрхIа планал совгIа укх шера 45 тонн шура яла дош деннад цар. Из кхоачашдулургда дуккха доахан дахкаргхиларца а.

Работкома председателя Г. А. Костяшинас йоах:

— Кхы а шерлуш латт хьайбаш леладераштa юкъера социалистически яхь. Къовсам лоаттабу продукци дукхагIа яккхара тIехьа лоаттабаь ца Iеш, из дикагIа хилийтара тIехьа а. Эггара дикагIча сортагIа шура дIаяла гIерт тха дояркаш. Бакъда массаза кхоачаш хилац из. ХIаьта а керттерча даькъе шоай дош кхоачашду дояркаша.

Л. РУДСКИЙ.

БОЛХ ДИКА ЛЕЛ

Болх мишта булу аьнна хаьттар аз «Сунжанефть» НГДУ центральни инженерно-технологически служба начальника заместителга Холопов Иван Ивановичага.

— Дика булу, аьнна жоп делар цо лоацца.

Дика а хеташ дувц цо мехкдаьттахой гIулакхаш. План толамца кхоачашъю, нах дог гIоза, безаме ба. Планал тIех 4 эзар тонн мехкдаьттен 6 миллион кубометр гази яьккхай.

Из хьахиннад «Iаьржа дошув» доаккхараша тIагIерттакъахьегар бахьан долаш.

Укх шера производства, цун звеной керда структура юкъейоалаяьй. ДIадахача шерашка хинна инженерно-технологически службаш кIанз яц. ХIанз Центрально - технологически служба юкъарчал доацаш ювзенна я скважинашкен гIон звеношкен беча балхаца. Цу тайппара, производствана гаргга эзар цун болх. ХьалхагIа кхоашта боагIаш боаца болх бе безаш хулар тхо, масала, гIишлош яр ийккха трубопроводаш тояр, кхыдараш. ХIанз из ду производственни обслуживане базаша. ХIанз мехкдаьттахоша мехкдаьттен гази яккхара, уж дIаахийтара, Iа ца ухийташ лоаряра, производственни отходех пайда эцара балхаш мара дац. Шоашка ца кхоача балхаш дара гIулакх юкъагIа ца дитар духьа нах тIерабоахилга дIададьннад. Масала Ачалкхерча № 78 йолча скважине фонтанни арматурана ремонт е, задвижкаш оттае, кхыдараш де дийзар хьалха. ХIаьта Ачалкхерча № 39 йолча скважине ши километр гаргга йIаьха йола мехкдаьтта провод тоае йийзар.

Балхаш сихдар духьа укх шера духхьал шиъ низаца пхе скважинаша селективни обработка йир ЦИТС-а, вешта аьлча элебастр увш йола полимераш тIоанашка чуяхийтар тIоанашкара хий дIакъоастадар духьа.

Вокхарел кIезигагIа лоархIам боаца кхыдола балхаш а ду ЦИТС: тIоанашка хий чудохийташ цар давлеан лоаттаяр. Заманкулера №№ 86, 89 йола скважинаш технически хица Iалашъяр.

Масала, хIара ден-бус лохерча мела тIоанашка чудохийт 3,7 эзар кубометр хий. ТIоанашкарча хих пайда эцар а ЦИТС гIулакх да. Гонахьара Iалам цунга толха ца дайтара боккха лоархIам болаш да из. ХIара дийнахь-бус ши эзар кубометрга кхаччалца из тайпа хий чудохийт скважинашка. ХIанз ЦИТС-а иштта хих 94.6 процентах пайда эц. «Грознефть» объединене цу хих иштта пайда эцаш моттиг яц. Цу хих 96 процентага кхоачийташ пайда эца лаьрхIад «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша.

ЦИТС-а коллективо ший балха юкъекхухь керда, дикагIа мел дар. Масала, «СевКавНИПИнефть» Iилмахоща цхьана Заманкулерча № 61 йолча скважине (3300 метр кIоарга) баррена тIоанашка забойна чопаца обработка йир. Юкъе-юкъе мара болх беш яцар из скважина. Забойна гонахьарча зонана обработка яьчул тIехьагIа лерттIа болх бе йолаелар из, дебит-м ше яр йисар.

Чопаца скважинана обработка яра кулгалдеш хилар И. И. Холопов. Из массаза а тIехьа ва кердадар, дикагIдар юкъедоаладара. Цун инициативагIа чопаца обработка е лерхI кхы цхьакха скважина—Заманкулерча № 85 йолчоа.

Кердачох пайда баргхиларах ца тешараш а нийслу, бакъда тIехь-тIехьа кIезигагIа-м хул уж. Ца тешараш со волча бахкийта, аз лоацца а хаьдда а дувцаргда царца. — йоах «Грознефть» объединене керттерча инженера Р. М. Хачатурова.

БоккхагIбарий сабари. къонахчали, денали вIашагIкхийтача толамаш доах социалистически яхье. Иштта из вIашагIтоха ховш бола болхлой болаш ба. Доккхал я деш йоах цар цIераш И. И. Холопова. Уж ба мехкдаьттен гази йоаха операторашБельтоев Солт-Ахьмад коммунист Бескорцев Андрей, «ПрофессегIа дикагIвар» вола Бондарев Борис, кхоалагIча лагIа Къахьегама Сийлен орден лелаю Атаев Асланбек кхыбараш.

А. БАКАЛЮК.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

ЧIоагIа дега тоам хулаш ладийгIар оаха КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева КПСС ЦК октябрьски Пленуме даьча къамаьлага Октябрьски пленума решенешна вай тIахьех тIа-тIа доаха къахьегама толамаш дикагIа хилийтара, бахача наьха хьал-торо тоалургйола гIулакх вIаштIехьдаккхара.

«Чечингазстрой» треста тха сунженски специализированни гIишлой - монтажни управлене коллектив къахьегама вахте эттай вай хьамсарча парте белгалдаьхараш кхоачашдеча диза дакъа лацара. Октябра дезача цIейна къахьегама совгIат кийчдаран иттлагIча пятилетка хьалхарча шера задани ханал хьалха кхоачашъяран. Дерригача технико - экономически хьокхамий итт бетта план толамца кхоачашъяьй оаха. ГIишлой-монтажни балхаш дара итт бетта план 104.1 процент кхоачашъяьй, планагIа лаьрхIачул совгIа даь гIишлон балхаш 24 эзар сом мах болаш да.

ПланагIа болх бе йолаялийта езаш хиннар 14 километр йолча болх бе йолаялийтар 15.2 километр йола газопровод. Газ чуйиллай 1497 квартире, из хул планагIа лаьрхIачул дуккхагIа. Укх шера сентябрь бетта 19-ча партсъезда цIеагIча колхозера Ассински консервни заводе кхаччалца 3,2 километр газопровод йиллай оаха, из плана юкъейоагIаш я яцар.

Уж толамаш доахача яьржача социалистически яхье хьалха латташ я мастера М Колоева кулгалдеча шоллагIча участка коллектив. Къаьстта дика къахьегаш я йоккха опыт йола газоэлектросварщикаш В. В. Шумкин, П И. Целуйко, Н. А. Пеньков, В. И. Карапетянц, кхыбараш керте латта звенош. КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеша дог гIоздаьккха тха управлене коллектив тешаш, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачашдергхиларах. Планал совгIа чакхдоахаргда 22 эзар сома маьха гIишлой-монтажни балхаш. Из хургда октябрьски Пленума решенешта оаха гIулакхаца луш дола жоп

С. ЦЕЧОЕВ,
«Чечингазстрой» сунженски спецСМУ прораб.

IАЙ КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕШКА

Iай болх бара культурно-просветительни учреждениеш кийчъяр из геттара боккха а бехктокхаме а болх ба.

Тха отдел хьожаш районе я 28 культура учреждени, царех 25-на ремонт яь яьннай, хIаьта Мекен-Юртарен Знаменскерен культура ЦIеноп капитальни ремонт еш да.

Духхьала Братскерча цхьаннегара дIаийккхача ерригa библиотекаш Iай болх бара кийчъяь яьннай. ХIаьта Братскера библиотека ремонт е йиш йоацача эIамигача, тишача цIагIа я. Цига культура ЦIенна ремонт еча хана. ма-дарра аьлча из керда юхахьадеча хана библиотека чуйолча цIенах художественни самодеятельноста артисташта репетицеш яра зал йир, хIаьта из библиотека ханна цхьан тишача цIагIа дIачуяхийтар совхоза кулгалхошен юрта Совстен библиотекана лаьрхIа къаьстта помещени хьалъергья аьнна. Цу хана деиз библиотекана лаьрхIа деш хIама дац. Иштта дIалатт из.

Дукха новкъарленаш овтт тхона духьал культура учреждениешта ремонт еча хана. ЧIоагIа хала хул тхона уж балхаш дара подрядчик лаха. Районе болх беш я ремонтни гIишлош хьалъюл участок. Бакъда ремонт яра эша материалаш болх хьабе нахи ца хилар бахьан долаш цо хIама дац. ХIаьта ше а хилац из ремонт яра башха тIера йолаш, цхьаьца бахьанаш а доахаш болх дIатIаэца тиган.

Цу тIа гIолла хIара шера культура учреждениеш Iай болх бара кийчъяра культура министерствагара алапе штате йоаца фонд еха езаш хул.

Белгалдаккха доагIа Iай болх бара культура учреждениеш кийчъяра е йоагIаш йола йоакхо яц уж шоаш хьалъяь йолча совхозаша а. ХIаьта «Кругловский», «Знаменский» яхача а кхыча а совхозий кулгалхоша шоай ханнахьа дIадоаккх цу помещенеш тIара шоашта арендах доагIар.

Культура учреждениеш юртий Советий балансе латт. Бакъда цар цхьаккха а терко яц исполкомаша.

Культура учреждениеш Iай йIайха лоаттаяра а болхлой коммунальни гIулакхаш кхоачашдара а эша 160 тонн кIор бизза хьатIабенаб, бакъда хьада дезача 170 кубометр дахчах 90 кубометр мара енаяц. Цул бахьан да транспорт ца тоъаш хилар.

ХIанз Iай болх бара культура учреждениеш кийчъяь йистенхара кхы тIа эшаш дар махулла сихагIа чаккхдаккхар духьа, хIаьта цунца цхьана юрташка бахача наха культурни салаIара а шоай общественни саккхетам лакхбара а эша дика хьалаш хьахилийтар духьа ший овтIонгахьара мел эшар деш я культура отдел.

М. ТАРАМОВА,
Надтеречни райсовета исполкома культура отдела инспектор.

Декхарех лоархIабу

Къаьстта чIоагIа хьинар айденна къахьег иттлагIча пятилетка хьалхарча шера Грозненски вагонни депо коллективо. Цхьаккха бутт дIабахийтабац цо дерригача технико - экономически хьокхамий паччахьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачаш ца деш.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай ремонтни цехий коллективаша. Ремонт яра массе а тайпа балхаш ханал хьалха кхоачашду, тепловозаша ремонте латташ йоаккха ха нормагIа йоагIачул дикка кIезигъяьй. Из бахьан долаш духхьала сентябрь бетта пхи эзар совгIа сом пайда бир, иштта пайда бир дIабахача октябрь бетта а.

Къаьстта дика ший декхараш кхоачашдеш я цистернашта, чархашта ремонт еча цехий, контрольни пункта, кхычар коллективаш. Цар массане а итт бетта план ханал дуккха хьалха кхоачашйир, кхы а дикагIа къахьег укх бетта.

Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба ремонтникаш Дельмаев, Арсаханов, токарь Фомин, электросварщик Свищев, промывальщик Степаненко, кхы дуккха бараш а. ХIара балха ди дикала Знак йолаш чакхдоаккх цар.

Г. АНОХОВ,
пенсионер.

«Союзавтоматстрой» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода участкай, сменин коллективаша шера социалистически яхь йоаржаяьй иттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара. Цу яхье хьалхалла хьалха латташи заводерча участкашта юкъе эггара дикагIа лоархIаши я мастера Степанова Валентина Александровнас кулгалдеча участка коллектив. Товарни продукци арахецара иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ворхIлагIча ноябрга кхачалехьа кхоачаш а яь шолкъа шера календарлагIа къахьегаш я из.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь бе дага баьккха болхлой. КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш жоп а луш, укх шеран чаккхенга кхаьчалкхен планал совгIа цар арахеца лерхI итташ эзараш сомий маьха товарни продукци.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) мастер В. Степанова дикагIйола монтажница Л. Ныркова радиотехнически приборий схемага хьожаш ба.

С. ХУГАЕВА сурт.

ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIЛУ

Лоалахой вIаши тоош хиларга хьежжа безамегIа а аттагIа а хургда цар вахар, гIулакхаш. Из дика довз тха Гудермесен тхона лоалахарча Дагестана Хасав-Юртен районашкарча къахьегамхошта. Цхьаннешта дикадар хилча вокхар из шоашта хилча санна дега гIоз хиле тIаэц, новкъостал эшаш моттиг эттача оарцагIбоал, балха гучадьнна дикадар, кердадар вIаши довзийт, вIашагIа а кхийте, хьувкъама цIей, кхыдола деза денош белгалдоак.

Иштта хьадоагIа дуккхача шерашка, тIехь-тIехьа чIоагIлу царна юкъера доттагIал. Къаьстта безамегIа хилар царна юкъера доттагIал вай республике Дагестана денош долча октябрь бетта.

Шин республика доазон тIарча хи тIа — Аксай гIа вIашагIкхийтар доттагIий. Аксая дехьарчен сехьарчен бердий йистош хьалийзар гулбеннача наха Iуйрийна 10 сахьат доаллаш. Ерригаре екаш хьахозар лекхаш йола музыка. Хина тиллача тIаь тIа хьалтеха йоалл хоза кийчъяь «Марша доагIалда шо!» аьнна тIаяздаь транспарант. Автомобилий колоннана духьал хехка тIавогIа ши баьри. Коача да уж тIабагIа дой. Уж ба нохчий кагий нах. Царна тIадувх чокхеш, пезгаш, вайнахьа герга кийнаш тухх.

ВIашагIкхет уж. Хоза да этта сурт. Дагестанера боагIа хьаьший Гудермеса районе кхоач. Хьаьшашта накъаболх, уж тIаэц чокхеш дувхаш болча нохчий кагийча нахен мехкарашен. Цар хьаьшашта хьалхашка хьу маькхи тухи. Уж дIаэц КПСС Хасав-Юртовски райкома секретара Э. Э. Нуцалхановеи «Юбилейный» яхача совхоза директора заместитела М. А. Османовен. ХIаьта нохчий кагийча наха дагестански мехкарашта зизаш лу.

Хозача бай тIа дIаболалу доттагIий сакъердам. хьахоз эрсий, нохчий, аварски, гIумкий меттала деш дола къамаьлаш. ДIадолалу ловзар. халха ваьннача нохчий зIамигача саго шийца халхаяла хьех дагестански йоI.

Гобаьккха тIоараш детташ нах а болаш уж шиъ саннахалхайовл массехк йоIи зIамига саги. ХIаьта иштта эттача ловзара гаьна доаццаш ловзаш ба шинна а республика спортсменаш. Дукха нах гулбеннаб цига кIалтохаргах летача кот мала воал хьажа.

Халхараши кIалтохаргах латараши чакхдаьннача тIехьагIа, «Даькъала хилда Нохч-ГIалгIайчени Дагестанен доттагIал» аьнна яздаь лозунг тIадоаллача трибунана гонахьа гуллу нах.

ДоттагIала митинг хьаелл Гудермеса горсовета исполкома председателя У. А. Исмаилова. Цо моаршал хоатт Дагестанера баьхкача хьаьшашка, дуккхача хана денз Нохч-ГIалгIайченни Дагестанаи юкъе латташ, чIоагIлуш хьадоагIача доттагIалах дувц. Цо белгалдоакх цу тайпара вIашагIкхетараш шоашта юкъе дуккхаза а хилар.

Исмаилова а цул тIехьагIа къамаьл даьча КПСС Хасав-Юртовски райкома секретара Э. Э. Нуцалханова а дийцар парте XXV съезда решенеш кхоачашъеш шинна а района къахьегамхоша даьхача толамех.

Къамий ленински доттагIал белгалдоаккхаш нов. Нуцалханова В. И. Ленина портрет лу гудермесхошта. Цул совгIа, укх шера эггара дикагIа толамаш даьхача «Терек» яхача совхоза дикагIа йолча дояркана Межидова Човканен «Кошкельдинский» совхоза дикагIа волча комбайнера Абдурахманов Вахийнен вымпелаш а лу цо.

—Оаха даькъала дувц тхоай беза лоалахой — доттагIий тхоайцига бахкар, — аьле къамаьл ду КПСС Гудермеса райкома секретара Л. П. Кравченкос. — Царца яхь а лоаттаеш, района ахархоша тIехкхоачашъяьй паччахьалкхенга кIа, шура, дулх дохкара план, чIоагIа хьувкъаьй комсаш, дуга, хIаьта промышленни предприятеша шоай план кхоачашйир 105 процент...

Цул тIехьагIа Гудермеса района пионераша, етташ фата а йолаш тIабахе, зизаш лу трибуна тIа латтача Дагестанера баьхкача хьаьшашта.

Шоай коллективаша даькъа толамаш дувцаш дIахо къамаьлаш дир Хасав-Юртовски района «Родина» совхоза директора Хаджиев Асланбека, «Восточный» комсий совхоза директора Чендрихов Зиазле, «Коммунизм» яхача совхоза бацалааараш кхедеча Крымов Мусалима, кхычар. Шин республикана юкъера доттагIал дIахо а чIоагIдара тIадерзадаь дар цар къамаьлаш.

Митинг чакхъяьнначул тIехьагIа шинна а района художественни самодеятельноста артисташа доккха концерт оттадир гулбеннача доттагIашта. Дукха дезаделар царна Гамзатов Цадасай дешаш тIа Максудова даьккха илли. Из аьлар Магомадов Къурбана. Иштта дукха езаелар нов. Орцханова лекха нохчий ашараш, кхыдараш.

ИттлагIа пятилетка кхоачашъеш шоаш даьха къахьегама толамаш дийца, чIоагIа сакъийрда, безаме къьстар доттагIий.

С. БОЛДЫРКОВА,
Гудермеса горсовета исполкома культура отдела инспектор.

ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЕРГЬЯ

Доккхий декхараш оттадаьд автомобильни транспорта хьалхашка пхе шера планагIа. Уж декхараш кхоачашдара, халкъа боахама мухь кхахьарен пассажираш дIа-юха кхувларен гIулакхаш кхоачашдара пайда эцанза йолча торонех пайда эца а бийзар.

Из дара кадраш эш, цудухьа хьувкъам чуэцара бригадаш вIашагIтохаш керттера теркам тIабахийтар цу участкана. Эггара хьалха бригадана юкъе бахийтар партийни бюро, месткома, комсомола викалаш. Семинарски занятеш йир ерригача коллективана хьалхашка декхар оттадир. Социалистически яхь лоаттаяра бола бехктокхам месткома цIена Элакутовача тIабиллар. Цо хIара дениа дIабовзийтар бригада членаша баь болх.

Агитатораша коммунисташа Муртазова, Тумгоева, Элекутова бригада членашта юкъе кхетама болх бора: газеташ дешар, мехка а доазол лехьа а хинна событеш йовзийтар.

ЧIоагIа йоакхо йир партийни организаце секретара Усманова Галина Харитоновнас машинаш запасной оатхалашца Iалашъяра. Цудухьа цхьаккха а мухь кхухьа машина сеца латтаяр хьувкъам чуэцача хана. Сентябрь бетта машиний парко болх бир технически кийча хилара коэффициент 0995 а йолаш. Болх дика бир Хашиева, Муртазова, Элекутова, Тумгоева, цар хьокхам телар кхычарна. Машинаш йоттачен йовссечен гIо дора водителаша Цуроева, КостоевгIар, Поленникова, Султыгова, кхычар.

А. ГРИБАШОВ,
Сунженски автотранспортни предприяте мухь кхухьача колонна начальник.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Шерагара шерага дукхагIа а дикагIа а хул вай мехкара автомобильни транспорт. Из ца хилча тахан толамца дIабаха йиш яцар халкъа боахама цхьанна а даькъера болх. Коммунизма материально-технически база хьакхоллача дуккхадар да транспортникий хьанаречa къахьегамах тийша. Цу дерригне лоархIам беш оттадаьд вай мехка октябрь бетта тIеххьар іа юIарандийнахьа транспорта болхлой цIей дезде.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера декхараш толамца кхоачашдарца, балха хьокхамаш белгала тоадарца ший цIейна пакъабаьлкар МагIалбикерча автотранспортни предприяте болхлой. Коллективо толамца кхоачашъяьй кира кхахьара а нах дIа-хьа кхувлара а нийс бетта а кхоалагIча квартала а планаш.

Ийс бетта план 113,7 процент кхоачаш а еш, планал совгIа дукхха бIаьш тоннаш кира дIа-юха йихьар. Пхи процент тIеххкоачашийр ийс бетта нах дIа-хьа бигара план а. Планах лаьрхIа хинначул 10.6 процент лакхйир къахьегама овсарле.

Иштта толамаш даха вIаштIехьдаьннад иттлагIча пятилетка хьалхарча шера декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь а йоаржаяь беррригача шофераша, техника тоаеш болча болхлоша хьинаре къахьегар бахьан долаш.

Социалистически яхье хьалхле лелаеш хьабоагIа хIанзлехьа укх шерара план кхоачашъяь баьнна шофераш С. К. Исиев, С. У. Боков, Ю. Т. Долаков, Л. Г. Мещеряков, кхыбараш. Машинаш ханнахьа тоаяра йоакхо еш, шоашта хьалхашка латта декхараш тIехдика кхоачашдеш ба слесарь Е. Б. Аванесов, сварщик Х. С. Даурбеков, аьшкпхьар А. И. Бузуртанов, обойщица Б. Х. Алиханова, кхыбараш.

Дуккхадар даьд тха коллективе «РСФСР-е автотранспортаца нах дIа-хьа кхувлилга тоадарах» бола КПСС ЦК сопам кхоачашбеш. Из бийцаб предприяте дерригача балха доакъошкарча болхлошта юкъе, белгалдаьхад нах дIа-хьа кхувлара гIулакх тоадара де дезараш.

ЛерттIа автобус ца лелар бахьан долаш бахача наьха дукха лоткъамаш долаш яр МагIалбик — участок «Западный» яха маршрут. Автотранспортни предприяте партийни организаце из гIулакх дийца а дийца цу маршруте хьожабир тешамегIа бола шофераш. Укх шера эггара дикагIчарех хинна дIаэттай МагIалбикера «Западный» участке автобус лела маршрут. Цунна дола тешал да цига лелача автобусаш тIа багIача шоферий М. Пешхоева, З. Мамергова, кхычар цIерагIа бахача наха кхахьийта баркалаш.

Укх шера иштта дика вIаштIехьбаьккхаб МагIалбикера «Луч» совхозе ухача автобуса болх а. Совхоза болхлошкара дукха каьхаташ ух тхога тха шофераштa баркал оалаш.

Районерча къахьегамхой хьашташ кхоачашдеш хIара дийнахьа ши легковой такси я укх шера городе лелаш. Цо а дикка тоаду нах дIа-хьа бигара гIулакх.

Къахьегамхой лоIам кхоачашбеш, ГуржегIарча транспортни организацешца дийца а дийца вIаштIехьдаьккхад МагIалбикера Тбилисе ухаш автобус хургйолаш. ТIадоагIача шера болх беш хургья из керда маршрут.

Укх шера дикка тоаьд оаха мехкдаьттахой, бурувдеттараш, газ чаккхйоахараш балха дIаккхувлара а юха цIаккхувлара а гIулакх. Наькъашка автобус йохаш, вахта тIехьайоалаш моттигаш нийслу яхаш лоткъамаш хулар бурувдеттарашкара. Укх тIеххьарча хана оттаьча нормал цхьа автобус совгIа къоастаю оаха царна. ХIанз лоткъамаш сайцад. Тоаденнад вахта дIа-хьа кхувлара гIулакх.

Тха автотранспортни предприяте болхлоша хьинаре дакъа лаьцад укх шера районерча совхозашка доакъараш кийчдеча, МагIалбике а республика кхыча районашка а ялаташ чуэцача.

Оаха дика кхетаду карагIдаьнначох кхоачам хинна Iе тхоай йиш йоацилга, дIахо йодача хана городерча къахьегамхой коллективай а бахача наьха а хьашташ кхы а дикагIа кхоачашдара де дезараш дукха долга. Из сийлахьа декхар дизза кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьега кийча ба МагIалбикерча автотранспортни предприяте болхлой.

А. КОРИГОВ,
МагIалбикерча автотранспортни предприяте директор.

БАРТТАЙНАЧА КОЛЛЕКТИВЕ

Грозненски горпищеторга чуйоагIача тикашта юкъе йоккхагIчарех цаI я № 20 йола тика. Цу тика коллектив къона я. ДIадаха, 1975 шу дика чакхдаьккхар цо. ХIаьта 1976 шу долалуш. мехкараша вIашагI а кхийтта дийцар карагIдийна толамаш, кхоачамбоацараш. ДIахо кхы а дикагIа къахьега лаьрхIар цар. ХIанз иттлагIча пятилетка хьалхара шу чакхдоалаш латт. Ийс бетта план тIеххкоачашийр тика коллективо. ХIанз шоай хьинар кхо ца деш цар къахьег 4 квартала плани тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашде гIерташ. Ден планах 12.600 сома товарооборот хила еза цар. ХIаьта юкъера дIалаьрхIача дийнахьа 13.000 сома маьха товараш дохка вIаштIехьдоал.

ХIара секци социалистически яхье а яьнна дика къахьегаш я. Трикотажни, берий хIамай, галантерея секцеша тIеххкоачашъю хIара денна йола задане. Планал совгIа пайда хулийт, хилийтац товар, тара талхаш моттигаш. Денгара денга лакхлу йиларxой хьашташ кхоачашдара культура, къахьегама овсарле.

Укхаза къахьегаш я 3 коммунистически къахьегама бригада, дукха советски торговле тIехдика болхлой. Дика къахьег продавецаша Приходько Александар, Ирисханова Шеймас, Сахарянц Антонинас Абубакарова Бэретас, Хамбекова Фаридас, Айдамирова Фатимас, Халафян Светланас, Базиян Манс, Макарова Лидас, Газгарян Сусанас, иштта кхычар а. Царна дукха совгIаташ, Сийлен грамоташ, ахчан премеш тийннай Грозненски «Горпищеторге» гIолла.

Балха овсарле лакхъяра къахьегама дисциплина чIоагIъяра тика кулгалхошта новкъостал ду комсомольцаша. Царна хьалха латт Заводской райсовета депутат Тамаева Наташа.

Иштта хьаьнала къахьегаш ба бархI къаман мехкарех хьахинна из боккха дезал. Цудухьа карагIдувл цунна къахьегама доккхий толамаш.

Д. КАРТОЕВ,
Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета студент.

Доазол дехьара

ДЕГ ТIАРЕИ МОТТИЙТЕИ ДЕШ ДОЛА НОВКЪОСТАЛ

Укх тIеххьарча хана Малхбузен буржуазни прессо шаьккъа кходац дегIаухаца мехкашца Советски Союзо цхьаьа леладу экономически гIулакхаш юхамаччахьарча оагIорахьара хьагойтара.

Масала, «Крисчен сайенс мониторо» язду. Советски Союзо «сов кIезига а хала условеш уттаеш а» ду дегIаухача мехкашта новкъостал», «Ший стратегически дипломатически гIулакха пайда вц Советски Союзо новкъосталах»... яхаш. «Нью-Йорк таймса» тIа цу тайпара мотт бийцар советски новкъостал «миска», «юкъ-юкъера хоржаш», «политически аьттониа» деш да яхаш яздаьча цул московски корреспондента Кристофер Рена.

Нагахьа санна къамаьл новкъосталах «стратегически дипломатически гIулакха» пайда эцаш хиларах, «юкъ-юкъера хоржаш» деш из хилара — хьакъехьа дале, ишта оамал йолаш я Малхбузен, белгала яьлча. США, вряхьара экономически политика. Цу хьакъехьа укх шера январь бетта цу «Нью-Йорк таймсо» яздора: пачхьалкхен департаменто вIашагIъелла къаьстта учреждени я дегIаахара гIулакха США-тара новкъостал эцаш е из дехаш долча «кхоалагIча дунен» мехкаша ООН-е голосовани мишта ю хьажарах дола дош Iомадара.»

Советски новкъостала белгалагIа йола оагIув — шийна болча аьттон духьа деш из ца хилар. Советски Союзо дохо даш ехац дегIаухача мехкашка шай новкъосталца хьалъяьча предприятешкара. Американски компанеша алхха цхьан 1974 шера дегIаухача мехкашка лоаш юкъарчал доацаш дIайхийтача инвестицеш тIара боагIа цIена пайда а лаьрхIа США дIадахьийтащ 12,5 миллиард доллар. Американски монополеша дегIаухача мехкашкара дIаувзача ишттал дукхача ахчанна юкъе США-с деш дола новкъостал американски йоккхача капиталаца лелаеча «партнерствах» «кхоалагIча дунен» мехкашта хулача зенех цхьа дакъа юхаметтадар санна мара хеталац.

Малхбузено пачхьалкхени частнии «новкъостал» а деш хьалъеш йола боахама объекташ, массаза а яхар мо, ерригаш а е цхьадолча даькъе малхбузехьар га капитала доалахье а хиле дIаотт. Цу цхьан хана, дегIаухача мехкашка СССР-о новкъостал а деш хьал мел яь хIамаш ерригаш а цар доалахьа юс.

«Цхьабакъда, кхетадеш мадарра, Советски Союза тороаш экономически новкъостал дара гIулакха боарам боацаш яц. Советски пачхьалкхено, ховш ма-дарра, йоакхо ца е йиш мичай ший халкъа хьалторон. Советски Союзо, кхыча социалистически мехкаша а санна, дукха рузкъа дIаухийт агрессивни империалистически гIозарех халкъий машари кхерамзлеи лораяра, йоакхо ю дунен социализма экономически Iилма-технически потенциал чIоагIъяра...» — йоах «Дунен халкъашта юкъера экономически отношенеш эргаяхара хьакъехьа» Советски правительства яьа Заявлене тIа. Цхьабакъда, Кристофер Рена дувццача тайпара, советски новкъостал «миска» да яхилга дац из. Социалистически содружества пачхьалкхеший, эггара хьалха Советски Союза, новкъосталца хьалъяьй е хьалъеш я дегIаухача мехкий экономика чIоагIа лоархIаме йола 3 000 совгIа объект. Цу гIулакхашта лаьрхIа денна льготни кредиташ 12 миллиард доллар тIехдаьлар.

«Нью-Йорк таймса» тIеи «Крисчен сайенс монитора» тIеи язъяьа статьяй автораша советски новкъостал «политически аьттон» духьа дерг лоархI, масала, СССР-о деш дола новкъостал керттерча даькъе дегIаухача мехкашка езайоккха промышленность дегIайоалаяра тIадерзалаь хиларах. «Металлургически комбинаташ, лакха Асуански плотина, Афганистанера ирригационни каналаш санна йола йоккхий, теркам тIаозаш йола проекташ я Советски Союзо дукхагIа гойтараи хазийтараи хержараш», яхаш цецдувл «Крисчен сайенс монитор». Белгала бакъда: 1976 шу долалуча хана СССР-о деча деррига экономически технически новкъосталах 80 процент гаргга дар металлурги, энергетика, машиностроени, транспорт, бувзам дегIаккхувлара дохийташ дар.

Цхьабакъда из кхайкадар духьа деш дац, империалистически эксплуатацех мукъадовла лаьрхIачеи шоай рузкъан дай шоаш хила безам болчеи дегIаухача мехкашта саггота эшаш дола гIулакхаш дар духьа деш да.

Ший новкъостал цхьаннена а кадолла гIийртаяц Советски Союз. Духхьал вай мехко, эггара лоацагIа исторически хана дунен тIа эггара хьалха латтача индустриально дегIабенача мехкага кхоачаш ишкъ а баь, сихха экономически социальнои дегIаахара хьокхам гайтандаь дех цар из цунгара.

Советски новкъостал дизза дика хиларах чIоагIа мах бу дегIаухача мехкашка. Масала, дукха ха йоацаш Иракс кхы цхьаькха цхьа объект а — Советски Союзо технически новкъостал а деш дилла Тартар-Ефрат яха канал хьаделлар дездеш моттиг хилар. Цига къамаьл деш, Иракя ирригаце министра М. Джамала аьлар: «Е гIирс — Иракан Советски Союзан юкъе цIенача дег тIареи беркатеи цхьапа гIулакхаш леладеш хилара, республика ший мукъагIара къаман экономика чIоагIъяра гIулакха юкъе лоархIаме дакъа лацар».

Советски Союз дIахо а кийча я дегIаухача мехкашца демократически нийсхоаи хьисапе цхьана леладу экономически гIулакхаш массе оагIорахьара дегIаккхувла, йIаьххача хана чIоагIеи вIаши гIойле йолла тайпарен царца леладу экономически Iилма-техническии бувзамаш чIоагIде. Иштта из белгалдаьхир, масала, лакхе йийцача, ООН Генеральни Ассамблея XXXI сессе дукхагIа болча делегаташа къоабалъеш тIайийцача Советски правительства Заявлене тIа а.

Ю. ДАВЫДОВ. (АПН).

БЕЛФАСТ. ВорхI шу да Къилбаседа Ирландс наха чIоагIа низаш деш дола хьал латта. Английски правительствас хьалха а санна провинце репрессивни аппарат чIоагIъяр духьа хадданза низаш ду наха.

СУРТА ТIА: английски салтийи полицейскеши духьале сраштa етташ ба.

АП-ТАСС телесурт.

КЪАМАН СПОРТ ДЕГIАЙОАГIА

Пхе дийнахьа вIаштта къаман спорта тайпашка лаьттача яхьашка хьожаш хилар Грозне. Из яр Къилбаседа Кавказа халкъий хинна эггара хьалхара чемпионат. Цига хилар Къилбаседа Кавказа халкъий дола кIалтохаргах латар, кхера корчабари кхоссари, горкаш кхувсар.

Уж ловзараш цу халкъий хьахиннад гаьнна хьалхарча исторически замалахь лаьтта леладара, хьайбаш кхабара, чарахьал дара, тIемаш леладара, быта обрядий ларда тIа.

ТIехьагIа из спорт дIаэттар наьха унахцIено лораяра, уж физически дегIабоалабара тIехьа лоаттабу къовсам а хинна. Из дегIаера дуккхача нахаца беча физкультурни балха формашка.

Спорта къаман тайпаш кьегамхоштa физически кхетам балара кхычарца хувца йиш йоаца средстваш я. Уж айхха ювзаенна я дуккхача шерашка уж халкъаш физически дегIадоагIаш хинча хIамашцеи цар обычешцеи.

Уж спорта тайпаш леладара лаьрххIа йола сооружонеш хьалъе езац, моллагIча а моттиге е йиш йолаш я, хIаьта Iай—Iай тIа а.

ХIанз укх сахьата РСФСР физкультура 8 эзар гаргга йолча коллективашка дIахьош да спорта къаман 26 тайпа. Царна юкъе дакъа лоацаш 180 эзар совгIа саг ва. Духхьала Къилбаседа Кавказа автономни республикашкеи областашкеи спорта уж тайпаш леладеш физкультура 1200 коллектив я, 24 эзар саг юкъе а волаш.

Къаман спорта тайпашка ловзаш хьалхара моттиг яккхара йола яхьаш хул физкультура коллективай, юртий, районий, округий, областий, краяй, автономни республикай.

Цу тайппара, къаман спорт дуккхача наха лелаеш хилар бахьан долаш РСФСР Министрий Советерча физкультураи спортеи комитето 1961 шера денз цу спорта тайпай яхьаш ю чемпионатага а кхоачаш. Масала, иштта хиннай Сибарегlени Дальни Востокеи, Къилбаседерча къамий округий, Къилбаседа Кавказе халкъий чемпионаташ, кхыяраш. 1970 шера къаман спорта 26 тайпа яхьашка ловзара а царех 13 тайпа мастер яха цIи яккхара а чIоагIдир цу комитето. ХIаьта царех цхьадола тайпаш дунен халкъий спортивни яхьашта а Олимпийски ловзарашта а юкъедолх. Царех да «Дзюдо» яха японски кIалтохаргах латар.

Къилбаседа Кавказа халкъий спорта керттера тайпа а долаш хьайоагIа къаман спорт 1925 шера денз.

Вай республике хиннача къаман спорта чемпионата юкъе дакъа лоацаш хилар ворхIазза чемпион хинна Къоаршой Чергизхойчен команда диазза чемпион хинна Черсий-Балкхаройчен команда, хIаьта иштта Калмыкен, Нохч-ГIалгIайчен, кхычар командаш а.

Цу чемпионате вай командас шоллагIа моттиг яьккхар, хIаьта хьалхара моттиг Къоаршой-Чергизхойчени кхоалагIа моттиг Черсий-Балкхаройчени командаша яьхар.

Шоай дегIа доалга хьежжа къаман спорта кIалтохаргах латаш котбаьнна чемпионаш хилар: Нохч-ГIалгIайченера В. Ахмадов, И. Эгалуев, Б. Тунгаев, С. Хасимиков, Къоаршой-Чергизхойчера А. Магомедов, М. Салпагаров, М. Батчаев, Черсий-Балкхаройчера Х. Оджиев.

Командай яхьаш чакхъяьнначул тIехьагIа къаман спорта кIалтохаргах латача хьалхара моттиг яккхара яхьаш хилар. Цига Къилбаседа Кавказа абсолютни чемпиона цIи яьккхар Хасимиков Салмана.

Хьалхара моттигаш яьхар: 60 килограмм айьча Гойтижева (Черсий-Балкхарой АССР), 70 килограмм айьча Архагова (Къоаршой-Чергизхой АО), 82 килограмм — Терешева (Черсий-Балкхарой АССР), кхы доккхагIа дозал айдеча Ингушева (Черсий-Балкхарой АССР).

32 килограмм хула герка лостаяь дIайохийтача, кхера корчабечен лостабаь дIабохийтачен котваьнна чемпион хилар Къоаршой-Чергизхойчера К. Лайканов.

Спорта цу кхаь тайпара ловзача хьалхара моттиг яьккхар Къоаршой-Чергизхойчен сборни командас, шоллагIа — Черсий-Балкхаройчен сборни командас, кхоалагIа призовой — вайчо. Из дуккхьашта яьккхай вай командас.

Котъяьннача командашта а къаьст-къаьстача спортсменашта а РСФСР Министрий Советерча физкультураи спортеи комитето совгIаташ делар.

М. МЕСТОЕВ,
НГIАССР Министрий Советерча физкультураи спортеи комитета воккхагIвола инструктор.

ШАХМАТАШ

Грозне еш я вовзаш волча шахматиста дунен халкъашта юкъерча мастера Нежметдинов Рашида хетаяь Российски Федераце къонача шахматистий турнир. Ше вахаш Казане лоаца яьккхача хана шахматех ловзилга дегIадоалладеш дукха хIама даьд цо.

РСФСР тайп-тайпарча гораашкара баьхкача шахматисташта юкъе ловзаш ва Грозненски мехкдаьтта институтя студент Хаит Саша а.

Турнира керттера судахо Нохч-ГIалгIай АССР чемпион спорта мастер В. Дорошкевич ва.

Хьалхарча туре С. Хаит лайзар шахматисташта юкъе эггара къонагIа волча (14 шу) Новогордера венача Ионов Сережайца, цхьаккха кот ца воалаш бIал чакх а баьлар.

Иштта цхьаккха а кот ца воалаш лайзар спорта мастера кандидаташ В. Купоросов (Горький), Р. Габдрахманов (Казань), спорта мастераш С. Долматов (Московски область), А. Харитонов (Иваново). Духхьал цхьа москвич Г. Кайданов мара котвалазар цу туре. Цо цхьа очко яьккхар. Из лайзар А. Мордасовца (Ростов-на-Дону).

ШоллагIча туре чIоагIагIа лайзар къона шахматисташ. Р. Габдрахманов А. Хаитал котваьлар, С. Ионова сиха эшавир Г. Кайданов. А. Харитонова эшавир С. Двойрис (Челябинск). Спорта мастерий А. Хасинеи А. Панченкойи ловзар цхьаккха кот ца воалаш чакхдаьлар. Иштта лайзар А. Семенюки (Хабаровск) В. Купоросови.

Цхьатарра хьал долаш юкъагIдаьккхар шоай ловзар А. Мордасова, И. Половодина (Вологда), А. Лысенкос (Свердловск), С. Далматова.

Шин турагIа ловзаш шиI-ах очко я Ионова, Габдрахманова, Харитонова.

КхоалагIча туре Панченко Мордасовл, Двойрис Лысенкол, Кайданов Габдрахмановл котваьлар.

Цхьаккха а кот ца воалаш лайзар Хаит, Семенюк, Долматов, Хасин.

ЙиълагIча туре ловзаш пхеза вIашагIкхийтар шахматисташ. Ах-ах очко яьккхар Ионова — Панченкос, Габдрахманова — Половодина, Харитонова — Хаита, Лысенкос — Купоросова, Долматова — Двойриса.

Ши бIал юкъагIбаьккхар. Хасин Мордасовл котваьлар. ИиъагIза туре хьалхаваьлар 3 очко йола Харитонов. Шишша очкои цхьацца юкъагIъяьккхаи я Панченкой, Ионова.

ЯлхлагIча туре ловзаш А. Хаит С. Долматовл котваьлар. Хила йиш йолча 6 очкох 3 я цун. Шахматех ловзача хIанз хьалхя латт йиъ-йиъ очко йола А. Хасини А. Харитонови.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ,
турнира керттера секретарь.

АКАДЕМИКА П. З. ЗАХАРОВНА ХЕТАЯЬ САЙРЕ

Укх деношка г. Грозне, М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански эрсий драматически театре хилар Нохч-ГIалгIай АССР культура министерствас, изобразительни искусствай Нохч-ГIалгIай республикански музея яь нохчех вола академик-художник Петр Захарович Захаров ваь 160 шу дизара хетаяь торжествении заседачи.

Заседане баьхкабар Грозне къахьегамхой, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий, общественни организацей викалаш, культура, искусства, просвещене учреждений болхлой.

Торжественни заседани хьайийллар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела Н. К. Байбулатова.

Академика Петр Захарович Захарова вахарахи цун творчески балхахи доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР культура министра В. А. Татаева.

Торжественни заседани чакхъяьлча доккха концерт оттадир.

ЦИРК—МАССАЗА А ЦIЕЙ

Зрителаша хоза хеташ тIаийцар цирка керда программа. ХIара денна манежа тIа йоккха говзал йолча артисташа гойт цкъа бIаргаийначоа йицлургйоаца говзал.

БоагIа мах баь, цахалдаш тIоараш детташ чакхйоалл Меружан Акопяна номер. М. Акопян иллюзионист ва. Цун иллюзи армянски къаман фольклор ларде а лаьца вIашагIъелла я. Цун говзал лакха хилар белгал а доаккхаш 1967 шера Армянски ССР заслуженни артист яха сийлен цIи еннай цунна.

ХIаьта РСФСР заслуженни артист, дунен чемпион Григорий Новак ца вовзаш малав?! Цо кулгаллеш кийчъяь я боарам боацаш боккха низ гойташ йола номер.

Дика Iомаяь, шоашка дрессировщика яхар духьале йоацаш кхоачашдеш я чарч. Цар бIарга ца дайташ фу дут? Массехк ча, чIондиргаш бе а ехке, уйланга яхе, музыка лакха дIаотт. вожаш халхаювл, дрессировщикаца кIалтохаргах летт. Из сакъердаме номер кийчъяьр ва Валерий Чугунов. Иштта безаме зрителаша тIаэцаш да Юрий Сосина Iомадаь жIалеш, Валерий Ермакова кулгаллдеча группо муша тIа эгта хьокха чоалхане номер, дуккха кхыяраш.

Къаьстта ювца езаш я Узбекски ССР халкъа артиста Хаким Зарипова кулгалдеш йола «Узбекистана джигиташ» яха аттракцион.

Ала дезаш да грозненски зрителашта говра баьреш хьалхара бIаргагуш бац аьнна. Грозненски цирк хьаделлача хана эггара хьалха хиннача программе дакъа лоацаш бар вай, Нохч-ГIалгIай джигиташ. Бакъда, вай мехка эггара хьалха вIашагIъелла йолча коллективо — Узбекистана джигиташа хIанз цирка манежа тIа хьокхаш йола говзал боарам боацаш лакха я.

«Узбекистана джигиташ», — аьнна манежа инспектора хьакхайкадешшехь, цIаьхха лоамашкара баьнна мух санна сиха арена тIа хьаугучайоалл ворхI говр. Хьийдда йоагIача говрий доага бIаргаш, лепа кхесс, диткъа низ бола когаш дицлац представлени йистеьнна араваьлча а.

ХIаьта говра баьрешта, тIайттача санна йолхача говрашта тIабагIача царна, халла мара бIарг тIаоттац. Майраш, денал гойташ я цар хьокхаш йола чоалхане тайп-тайпара трюкаш. Эггара чIоагIагIа саг цецвоаккхаш да говра баьрешта юкъе йолча къонача йоIо гойтар. Цхьан минута лаьгI ца луш хьийдда йодача говра тIа ягIача цо манеже гобаькха Iокхайса дада цIе зизаш хьалохьаду. Из я Хакима йоI — Говхар. Аттракционе дакъа лоацаш ва цун воI — Анвар, сесаг — Нина. Нина Зарипова а я Узбекски ССР заслуженни артистка. ХIаьта Х. Зарипов ше а ва шерра вовзаш волча Узбекски ССР халкъа артиста Карима воI. Гаьнара хьайолагIа цар цирковой династи. Октябрьски революци ялалехьа дуккха хьалха юртара юрта а ухаш лелаш хиннача цирке хиннав Карим. ХIаьта Советски Iаьдал эттачул тIехьагIа ткъаь иттлагIча шерашка Узбекски къаман цирковой коллектив вIашагIъеллачарех ва К. Зарипов. Хаким цирке болх бе волалу ший даьца 1937 шера денз. Хьайбаццара, къаьстта говрашцара безам хьаэц цо ший даьгара. Даьца яьккхача хана хьанийцай цо цун говзал, денал. 1959 шера денз аттракциона ше кулгал а деш дIахьу цо ший болх. Хаким Зарипов вай мехка вайза ца Iеш, шерра вовз доазол дехьа а. Дукхача мехкашка хиннав из ший а ерригача аттракциона а говзал бIаргагойташ.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.
Грозненски пачхьалкхен цирка постановочни дакъа заведующи.

СУРТА ТIА: Зарипов Хаким, Чугунов Валерийи.

Автора сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЖОП ХIАНА ЛАЦ?

ПАРТЕ МАГIАЛБИКА ГОРКОМО «ХЬУВ КХИЙНА ЦIОЛАК» ЯХАЧА МАТЕРИАЛАХ ОАЛАЧУНГА ХЬЕЖАШ Я РЕДАКЦИ

Укх шера 13 марта кепатехаяр «Хьув кхийна цIолак» корта болаш йола критически материал. Цу тIа дувцар «Малгобекнефть» НГДУ ОРС-а тикашкеи ресторанеи советски торговле бокъонаш чIоагIа телхаеш хиларах, МагIалбика кулгалхоша, цкъа санна дуккхазза а советски торговле бокъонаш телхаеш бола нах хьал а лаьца, республикански газето моттигерча общественноста новкъосталца дIайолаяь рейд цхьаккха бокъо йоацаш юкъагIа яьккха бутт гаргга ха яккхарах.

Из материал дIаяхьийтаяр КПСС МагIалбика горкома хьалхарча секретарага П. Г. Кащеевга гIулакх тахкар а советски торговле бокъонаш телхаераши уж хьалпаьца лелабераши бехктокхаме озар а хьадехаш. Жоп доацаш дикка ха яьнначул тIехьагIа цкъаи тIаккха шозлагIеи горкомегара жоп дарга хьежилга П. Г. Кащеевга дагадохийташ каьхат яздир редакце. Цхьабакъда статья араяьнна бархI бутт баьла боал, МагIалбика горкомагара цхьаккха тайпа жоп дац. Мишта кхето доагIа из? ЦIенхаштта кхоачамбоацараш газето гучадахара раьза боацилга, е газетах а общественностах а дош ца хетилга? Ишта хилча а вешта хилча а, оаха кхетадечох, критика ца езилга, из Iотоiае гIертилга да.

Цудухьа дий-хьогI республикански газета тIа араьнна статья ОРС-е а талмаста йийца а йийца, форманна газета жоп делча кхоачам а хинна Iийналга? Цул тIехьагIа а ОРС-а тикашка хьалха санна торговле бокъонаш телхаелга?

ОРС-а начальника редакцега дайтача жопа тIа йоах: «Хьув кхийна цIолак» аьнна корта а болаш «Сердало» газето кепатеха материал йийцай ОРС-а торговле болхлой совещане. Цу тIа дувца кхоачамбоацараш долаш хинна хилар бакъ долга дIахойт оаха...» ДIахо Ганиева хоам бу советски торговле бокъонаш телхаьраш административни бехктокхаме эзалга хойташ. Цул совгIа цу дайтача каьхата тIа аьннад: «Долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара, рознични торговле балха лоаттабу тIахьожам чIоагIбара лаьрхIа торговлеи юкъарча кхачани предприятешта тIачIоагIбаьб ОРС-а бехктокхаме болхлойи керттера специалисташи. ХIаьта хIара денна чIоагIа тIахьожам лоаттабе лаьрхIад оаха № 40 йолча тика балха».

Дукха ха йоацаш тохкам бича гучадаьлар из форманна денна жоп хилар. Цкъа-дале, газета статья ювцаш цхьаккха а совещани, е собрани хиннаяц, из йийцай балансови комиссе. ШозлагIа-дале, торговле бокъонаш телхаьраш бехктокхаме озаш дола ОРС-а начальника приказ моттийта, форманна хилар гойтара белгалдаьккхача кхоачам ба алхха цаI —13-ча марта статья араяьлча, 17-ча марте ОРС-е теха нов. Ганиева кулг а яздаь приказ да № 40 йолча тика продавец З. У. Картоева 12-марте денз № 40 йолча тика йоккхагIйолча продавецалла хьожаев», аьнна. ХIаьта из, цу тика заведующи Зуева санна, дуккхаза торговле бокъонаш телхаяр бахьан долаш хьалха торговлера дIаьккха хиннеи хIанз юха а торговле бокъонаш телхаеш хьайоагIаши я.

Цул совгIа, статья араьнначул тIехьагIа сов мах а боаккхаш клеенка дохкарах дукха нах латкъар бахьан долаш прокуратура уголовни бехктокхаме оза лаьрхIа МагIалбикерча милицега тахка дIаденна хиннад № 40 йолча тика болхлой дош. Ах шера гаргга лела а даь из дош къоаста ца деш хIана дисад а хьежача бакъахьа хургдар аьнна хет тхона.

Харц долаш гучадаьлар тикай, юкъарча кхачан предприятей балха цахаддаш тIахьожам лоаттабелга тIадиллад къаьст-къаьстача ОРС-ерча бехктокхамe болча болхлоштеи специалистaштеи, яхаш ОРС-а начальника яздаьр а. ХIана аьлча тхога хьахьокха цу хьакъехьа приказ корадензар ОРС-а кадрай отдела заведующена К. И. Зыскуновайна. Иштта № 40 йолча тика балха цхьаккха тохкам а баьбац из критически материал газета тIа араьнначул тIехьагIа, ОРС-а начальника редакцега дайтача каьхата тIа»... хIара денна чIоагIа тIахьожам лоаттабе лаьрхIад оаха № 40 йолча тика балха», аьнна дале а.

ГIулакхаш иштта доллашехьа редакцена жоп ца луш багIа КПСС МагIалбика горкома кулгалхой. Торговле бокъонаш телхаераш хьал а лаьца района кулгалхоша рейд юкъагIъяьккхар бакъахьа лоархI горкомо, е харцахьа лоархI тахханалца ховш дац. Цудухьа майрбаьннабий-хьогI торговле бокъонаш телхаераш? Цудухьа бий-хьогI уж шоаш бехктокхаме озар ца кхераш?

Газета редакце хьеж «Хьув кхийна цIолак» яхача материала МагIалбика горкомо жоп даларга. Цунга хьежаш ба газет дешараш а.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Укхаза вай цIа да» яха художественни фильм. ШоллагIа сери. 11.00 — Сагн закони. 14.00 — БТ. «Дикал» яха документальни фильм. 15.00 — «Литературин вIашагIкхетар». Тихонов. 15.40 — БТ. «Вайна Iалам довзаргда». 16.00 — БТ. Iилманхочоа дош да. СССР Iилмай Академе члена-корреспондента Виноградова выступлени. 16.15 — БТ. Шахматни школа. Ловзаболалурий класс. 16.45 — БТ. «Догам». 17.15 — БТ. Старташ. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. «Берашта йола стихаш». 18.30 — Миллионий ленински университет. Дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбалара духьала барашца къовсам лоаттабара керттера декхараш. Передача дIахьу исторически Iилмай доктора, профессора Молчановс. 19.00 — БТ. «ДIалокх Грача». 19.15 — Дош да РСФСР Лаккхехьарча Совета депутаташта. 19.30 — БТ. Баджиева пьесах йола «Тхо къонахий да» яхача телевизионни спектакла премьера. 21.00— «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «Мехкарий». 22.30 — БТ. «Эстония» яхача Пачхьалкхен Академически театра солистий концерт. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.20 — Идеологически балха практикацара. Къахьегамхой кхетамца кхебелга комплексии дIадахьар. КПСС Грозненски райкома шоллагIча секретара Мадагова выступлени (нохчий меттала). 18.30 — «Нахаленок» яха художественни фильм (телехьажархой заявках). 19.30 — «Письмона тIехьа — саг» (гIалгIай меттала). 19.50 — «ЗIамига бераш, шоана». 20.00 — Документальни фильма кинозал. 20.20 — Свеклаш лелаераша итогаш ю (нохчий меттала). 20.35 — Хоамаш, реклама.

19 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. «Старташ». 10.15 — БТ. «Вай къонахий да» яха телевизионни спектакль. 11.45 — Миллионий ленински университет. 14.00 — «Гушдола дош» яха документальни фильм. 14.10 — Фурманов. «Чепаев». 14.55 — ДIалокх Нестеровске цIерагIча культура Двореца халкъа инструментий оркестро. Томскера передача. 15.25 — БТ. «Эрсий мотт». 16.10 — «Пхийттара ваьнна капитан» яха берашта дола фильм. 17.30 — БТ. «Москва а москвичаш а». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. «Котало». Передача дIахьу Советски Союза шозза Турпала, эскара инарала Батова. 18.45 — БТ. Тахан ракетни бIуни артиллерея Ди да. СССР оборона Министра заместитела бIун керттера командующе, эскара инарала Толубкоа выступлени. 19.00 — БТ. БIухой заявках дола концерт. 19.30 — Приключенчески фильмай экран. «Разведчика котало». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30— БТ. «Пражски — когсовлозаш». Когсовлозаш фигурни хаххарах йола дунен халкъашта юкъера яхь. 22.15 — БТ. «Иллеца вахаре гIолла». Къонача илланчахой Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа. (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — Технически прогресс лакхъеш. «Грознефть» центральни Iилмай-технически библиотека юбилейга. 18.40 — Документальни фильм. 19.00 — Идеологически балха практикацара. «Кулгалхо-кхетамца нах кхебеш вар». 19.26 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.40 — Нурадилова цIерагIча театра керттера режиссер Хакишев (нохчий меттала). 20.15 — СССР вежарий республикай деноша. Черсий-Балкхарой АССР. Кинопрограмма.

РАДИО

18 ноябрь

6.30 — «Лаьтта дезарца» яха зарисовка (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Моттигерча авторий произведенешцара концерт (гIалгIай меттала). 9.15 — «Революционни гIулакхий сийлахь боккха низ» яха беседа (эрсий меттала). 9.35 — Ашараш. 9.45 — Грозненски ацетонови заводера передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Малгобекски района «Ингушский» совхоза механизатора Коригов Султана дола музыкальни радиооткрытка (гIалгIай меттала). 16.30 — ХIара балха денна — дикала Знак. Грозненски автотранспортни предприятера передача (эрсий меттала). 16.45 — Алкоголизм дIаяхача замах юхедиса во гIулакх да. Медицински Iилмай кандидата Дальсоева выступлени (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

19 ноябрь

6.30 — КПСС Центральни Комитета Октябрьски Пленума Социализма жоп луш. номер 1-гIа йолча шурий совхозера передача (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.27 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Советски Эскара бIухой письмоех дола концерт (нохчий меттала). 8.50 — Технически радиохоам (эрсий меттала). 9.15 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала). 9.35 — Комсаш лелаерий радиошкола. Керда комсаш дIайогIар (эрсий меттала). 9.45—ДоттагIий оазаш (эрсий меттала) 16.00 — КПСС 25-ча съездо белгалабаьча новкъа. Пятилетка хьалхара шу. КПСС Надтеречни райкома секретара Исханова выступлени (нохчий меттала). 16.15 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 16.35 — Халкъа ашараш (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике гIолла 1—6 градуси, Грозне — 3—5 градуси йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, лоадама йоачаш а йоацаш, пхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 1—6 градус шелал йолаш, дийнахьа 2—7 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанция.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!
ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ 1977 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗПУЛГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржалеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиги: ях бетта — 1 соми 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3 этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05540. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92, Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 8627.